

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

НУБІП України

УДК 81'25:001:63

Погоджено

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету,

кандидат філософських наук, доцент
Савицька І.М.

« » 2023 р.

Допускається до захисту

Завідувач кафедри іноземної
філології і перекладу,

доктор педагогічних наук, професор
Амеліна С.М.

« » 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

НУБІП України

на тему: «Переклад запозичень у науково-технічних текстах (на матеріалі
аграрних текстів)»

Спеціальність: 035 - Філологія

Спеціалізація: 035.041 – германські мови та літератури (переклад включно)

Освітня програма: Англійська мова та друга іноземна

Програма підготовки: освітньо-професійна

НУБІП України

Виконав

Короченко П.А.

Керівник магістерської роботи _____ Сидорук Г.І.

НУБІП України

КИЇВ – 2023

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ
Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»
Спеціальність 035 «Філологія»

Магістерська програма «Перекладацька діяльність в агропромисловій та

природоохоронній галузях»
Спеціалізація виробнича
«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

іноземної філології і перекладу,
доктор педагогічних наук, професор
Амеліна С.М.

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Студент Короченко Павло Анатолійович

1. Тема магістерської роботи: «Переклад запозичень у науково-технічних
текстах (на матеріалі аграрних текстів)»

Керівник магістерської роботи: Сидорук Г.І.

затверджені наказом від «__» _____ 2023 р. № _____

2. Термін подання студентом магістерської роботи: «__» листопада 2023 р.

НУБІП України

3. Вихідні дані до магістерської роботи: загальна теорія усного і письмового перекладу, словник технічних термінів, наукова література про мову і переклад.

4. Перелік питань, що підлягають дослідженню:

Типи запозичень у науково-технічних текстах: Які види запозичень найчастіше зустрічаються в аграрних текстах? Чи є серед них специфічні для аграрної сфери? Схарактеризувати основні етичні принципи діяльності перекладачів.

Особливості перекладу термінів: Які труднощі виникають при перекладі спеціалізованих термінів з аграрної сфери?

Узагальнити рекомендації для перекладачів перекладу термінологічних запозичень.

5. Перелік графічного матеріалу: *презентація до доповіді, постерна презентація.*

6. Дата видачі завдання «5» жовтня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви етапів виконання магістерської роботи	Строк виконання етапів магістерської роботи	Примітка
1.	Уточнення сутності поняття «Запозичення»	10.10. 2022 р.	
2.	Характеристика основних ознак запозичень та їх роль.	23.12. 2022 р.	
3.	Обґрунтування розуміння термінології як передумови запозичень (на матеріалі аграрної галузі)	15.03. 2022 р.	
4.	Підготовка тез, доповіді та участь у науково-практичній конференції	жовтень-грудень 2022 р.	
5.	Підготовка магістерської роботи до захисту	до 20.11. 2023 р.	

Керівник: доктор педагогічних наук, професор

Амеліна С.М.

Завдання прийняла «5» жовтня 2022 року

Короченко П.А.

	Зміст
ABSTRACT	6
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗАПОЗИЧЕНЬ В АГРАРНИХ ТЕКСТАХ.	10
1.1. Запозичення та їх роль у науково-технічних текстах	10
1.2. Види запозичень	11
1.3. Особливості перекладу запозичень	17
1.4. Методи перекладу запозичень	19
1.5. Огляд аграрних текстів	22
1.6. Термінологія та специфіка аграрних текстів	24
1.7. Роль запозичень у аграрних текстах	32
Висновки до першого розділу	33
РОЗДІЛ 2. АГРАРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.	35
2.1. Характерні ознаки словникової аграрної термінології	35
2.2. Особливості перекладу аграрних термінів	39
2.3. Проблематика перекладу аграрних термінів	43
Висновки до другого розділу	47
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.	48
3.1. Переклад термінологічних запозичень	48
3.2. Латинізми в аграрних текстах	49
3.3. Досягнення адекватності перекладу термінологічних запозичень	57
3.4. Переклад термінологічних запозичень з текстів на тему “Фітопатологія”	60
Висновки до третього розділу	72
Висновки	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	82

НУБІП України

ABSTRACT

The relevance of the work lies in addressing practical issues related to the translation of borrowed terms in scientific and technical agricultural texts, thus contributing to the advancement of scientific and technical translation in this field.

The aim of the study is to identify the peculiarities of translation and develop effective strategies and approaches to achieve high-quality results in the translation of agricultural texts.

The object of the research is borrowings in scientific and technical texts.

The subject of the research is the translation of borrowings in scientific and technical texts (based on agricultural texts).

Research methods include linguistic observation, study, systematization, theoretical and practical analysis of facts and phenomena that emerged during the study of borrowings.

The scientific novelty of the work lies in the combination of the analysis of agricultural texts, the study of translation of borrowings in these texts, the conduct of empirical research, and the provision of practical recommendations for translators that have not been sufficiently researched and described before.

The practical significance of the thesis lies in improving the quality of translation, the comprehensibility of scientific and technical materials, facilitating communication between scientific communities, enhancing the professional competence of translators, and applying research results in the practical field.

The materials for this research will include agricultural texts, scientific papers, articles, and dissertations that have described and studied the issue of the functions of borrowing translation in scientific and technical texts.

Structure: The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, and a list of references used. The volume is N pages.

Keywords: Translation of borrowings, Scientific and technical texts, Agricultural texts, Terminology, Borrowings, Translation strategies, Specifics of agricultural texts, Communication between scientific communities, Translation quality,

Translation recommendations, Empirical research, Professional competence of translators, Translation accuracy, Comprehensibility of scientific and technical materials, Practical application of research results.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУВБІП України

Переклад запозичень у науково-технічних текстах є складною та важливою задачею, особливо в контексті аграрних текстів. Аграрний сектор, як одна з

ключових галузей економіки, швидко розвивається та постійно впроваджує нові наукові та технічні досягнення. З метою поширення цієї інформації та забезпечення її доступності для міжнародної спільноти, необхідно здійснювати якісний переклад аграрних текстів, зокрема, з урахуванням запозичень.

НУВБІП України

У світі науково-технічних перекладів запозичення є невід'ємною частиною, оскільки вони є результатом постійного обміну знаннями та передовими технологіями між різними країнами. Запозичення у науково-технічних текстах може включати терміни, поняття, назви пристроїв та технологій, що були запозичені з інших мов, а також актуальні наукові та технічні терміни, які не мають прямого еквівалента у цільовій мові.

НУВБІП України

Однак переклад запозичень у аграрних текстах може бути особливо викликаним завданням. Аграрний сектор має свою специфіку, яка включає унікальні терміни та високу технічність. Більшість цих термінів мають глибокі корені у мові-донорі, що може ускладнити їх переклад та розуміння. Крім того, аграрні тексти мають міжгалузевий характер, вимагають знань з різних областей, таких як біологія, хімія, технології виробництва тощо.

НУВБІП України

Актуальність роботи полягає в тому, що вона вирішує практичні проблеми, пов'язані з перекладом запозичених термінів у науково-технічних аграрних текстах, і сприяє розвитку науково-технічного перекладу в даній галузі.

НУВБІП України

Метою роботи є виявлення особливостей перекладу та розробка ефективних стратегій та підходів для досягнення якісних результатів в перекладі аграрних текстів.

Об'єктом дослідження є запозичення у науково-технічних текстах.

НУВБІП України

Предметом дослідження є переклад запозичень у науково-технічних текстах (на матеріалі аграрних текстів).

Методи дослідження: лінгвістичне спостереження, вивчення, систематизація, теоретичне та практичне осмислення фактів та явищ, які з'явилися при дослідженні запозичень.

Наукова новизна роботи полягає в поєднанні аналізу аграрних текстів, дослідженні перекладу запозичень у цих текстах, проведенні емпіричного дослідження та наданні практичних рекомендацій для перекладачів, що раніше не було достатньо досліджено та описано.

Практична значимість дипломної роботи полягає у покращенні якості перекладу, зрозумілості науково-технічних матеріалів, полегшенні комунікації між науковими спільнотами, підвищенні професійної компетентності перекладачів та застосуванні результатів дослідження у практичній сфері.

Матеріалом цього дослідження слугуватимуть аграрні тексти, наукові роботи, статті та дисертації, в яких описувалося та вивчалось питання про функції переклад запозичень у науково-технічних текстах

Структура. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Обсяг становить N сторінок.

Ключові слова: Переклад запозичень, Науково-технічні тексти, Аграрні тексти, Термінологія, Запозичення, Перекладові стратегії, Специфіка аграрних текстів, Комунікація між науковими спільнотами, Якість перекладу, Перекладацькі рекомендації, Емпіричне дослідження, Професійна компетентність перекладачів, Точність перекладу, Зрозумілість науково-технічних матеріалів, Практичне застосування результатів дослідження.

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗАПОЗИЧЕНЬ В АГРАРНИХ ТЕКСТАХ.

НУБІП України

1.1. Запозичення та їх роль у науково-технічних текстах

У сучасному світі, де наука та технологія стрімко розвиваються, науково-технічні тексти є невід'ємною частиною нашої комунікації та обміну знаннями. Ці тексти використовуються для опису нових досліджень, технологій, відкриттів та інновацій. Але часто у таких текстах зустрічаються терміни та поняття, які походять з інших мов або культур і використовуються як запозичення. Запозичення - це слова або фрази, які позичаються з однієї мови і вводяться в іншу без перекладу.

Особливості запозичень у науково-технічних текстах:

У науково-технічних текстах запозичення використовуються з метою передачі нових концепцій, технологій та термінології. Вони можуть бути незамінними для опису складних процесів, пристроїв або феноменів, які не мають еквівалентних термінів у мові перекладу. Запозичення допомагають уникнути відхилень у значенні та деталізації термінології, оскільки вони вже мають встановлене та визнане значення в міжнародному науковому співтоваристві.

Однак, використання запозичень у науково-технічних текстах також може створювати деякі проблеми. Запозичення можуть бути складними для розуміння для тих, хто не має знайомства з мовою-джерелом. Їхнє використання може створювати перешкоди у комунікації та розумінні тексту для читачів, які не мають достатнього знання цих запозичених термінів. Також, існує ризик неправильного тлумачення або невірної використання запозичень, що може призвести до спотворення інформації та неправильного розуміння тексту.

Роль перекладу запозичень у науково-технічних текстах:

Переклад запозичень у науково-технічних текстах виконує важливу роль у забезпеченні точності та науково-технічної вірності перекладу. Вірне

НУБІП України

тлумачення та передача значення запозичених термінів є вирішальним для зрозумілості тексту та передачі наукових концепцій. Перекладачі повинні мати глибоке розуміння науково-технічних понять та механізмів, а також володіти відповідними мовними компетенціями, щоб ефективно передати запозичення у мову-ціль.

Практичні рекомендації для перекладу запозичень у науково-технічних текстах

Для успішного перекладу запозичень у науково-технічних текстах слід враховувати деякі рекомендації:

1. Глибоке розуміння термінології: Перекладачі повинні мати глибоке розуміння наукових та технічних понять, що допоможе їм визначити найбільш точний та відповідний переклад запозичень.

2. Контекстуальне розуміння: Перекладачі повинні враховувати контекст, в якому використовуються запозичення, для вибору найбільш точного перекладу. Одне й те ж слово або фраза можуть мати різні значення в різних контекстах.

3. Дослідження та перевірка: Перекладачі повинні докладати зусиль для дослідження та перевірки правильності термінології та перекладу запозичень. Важливо використовувати достовірні джерела та консультуватися з експертами у відповідних галузях.

4. Консистентність: При перекладі запозичень важливо забезпечити консистентність у використанні та перекладі термінології в усьому тексті. Це допоможе уникнути непотрібних плутанин та забезпечить єдність та зрозумілість тексту.

1.2. Види запозичень

Запозичені слова поділяються на:

1) слова, що структурно збігаються з іншомовними прототипами, тобто слова, які змінені графічно та передані фонемними засобами мови/реципієнта без будь/яких структурних “додатків”;

2) слова, морфологічно оформлені засобами приймаючої мови;

3) слова з частковою морфологічною субституцією.

I. Кочан усі слова, запозичені з інших мов, ділить на 2 групи:

1) ті, які увійшли в нашу мову без особливих змін;

2) ті, що пристосувалися в нашій мові, отримали національну афіксацію

або приєдналися до українських слів і вже не сприймаються як запозичені [2, 15].

О. Мороховський пропонує розглядати два основних типи запозичень:

1) запозичені навички чи моделі мовленнєвої діяльності, які застосовуються до засобів рідної мови і певним чином модифікують їх. Цей тип досить рідкісний, причому запозичення навичок пов'язане з запозиченням засобів;

2) запозичені засоби, які модифікуються системою навичок, що склалася в мові. Цей тип найпоширеніший, причому запозичення засобів не передбачає запозичення моделей їх використання [4, 21].

Предметом дослідження Л. Чурсіної є іншомовні слова французького

походження й тому авторка виділяє три групи слів французьких запозичень, які функціонують у сучасній українській літературній мові:

1) питомі лексеми, що виникли безпосередньо у французькій мові;

2) похідні лексеми, що утворились у французькій мові шляхом деривації

від основ іншомовного походження (переважно латинської та грецької мов) і набули значень, відмінних від їхніх етимонів;

3) запозичені лексеми, що набули семантичної та фонетико/морфологічної модифікацій у французькій мові [6, 10].

На нашу думку, таку класифікацію можна вважати універсальною й

застосовувати її до аналізу й інших іноземних мов.

I. Огієнко поділяв запозичену лексику на 3 групи:

1) слова, які були запозичені давно і стали загальноновживаними, їх іншомовне походження носіями мови не відчувається;

2) слова “чисто іншомовні”, але які вживаються в нашій мові часто, внаслідок чого вони набули значного поширення в літературному вжитку і навіть проникли у народну мову;

3) слова “чисто іноземні”, які не часто вживаються в нашій мові; це так звані варваризми, які легко можна замінити відповідниками з мови, що запозичує; народній мові вони, як правило, не відомі.

Л.Архипенко, вважає, що англізми можна поділити на дві великі групи:

Загальноновживані англізми – до яких належать 4 основних категорій слів:

1) давні англізми;
2) колишні екзотизми;

3) слова, у яких з’явилися на українському ґрунті нові значення;

4) новітні англізми.

До загальноновживаної лексики належать слова, вживання яких є відносно вільним, не є обмеженим територіально, професійною сферою чи рамками тієї чи тієї соціальної групи. Така лексика є ґрунтовною основою будь/якої національної мови. Англізми з обмеженою сферою вживання – слова,

притаманні тим чи іншим територіальним говіркам, діалектам; спеціальна, професійно/термінологічна лексика, а також сленгізми, жаргонізми [1, 5].

Авторка слова англійського походження називає англізмами, що є тотожним слову англіцизми.

Надалі ми будемо використовувати термін англіцизми на визначення слів, котрі походять із англійської мови.

Д.Лотте виділяє серед запозичень “оригінальні запозичення” або ж “чисті запозичення” – слова, які запозичені з певної мови у тій формі, в якій лексема

вживалася у мові/джерелі на момент запозичення; трансформація у процесі

такого запозичення відсутня [3, 10].

Ми вважаємо, що серед запозичень можна виділити міжнародні слова або слова інтернаціоналізми, тобто слова, які походять із різних мов, подібні за формою, тобто за звучанням і написанням, що позначають одне і те ж поняття.

Відомо, що німецькі лінгвісти, а саме: Е.Хауген, А.Марті, Е.Ріхтер ввели в науку розрізнення лексичних одиниць на Lehnwort (запозичене слово) і Fremdwort (іншомовне слово).

Усі іншомовні слова, за Е.Хаугеном, поділяються на такі три основні типи:

1) слова без морфологічної заміни, що зберегли в мові, яка їх запозичила, свій морфологічний склад (тобто запозичені слова);

2) слова з частковою морфологічною субституцією (запозичені морфеми);

3) слова з повною морфологічною субституцією, що зберігають лише значення прототипа, кальки [7, 210/231].

Опрацювавши низку лінгвістичних досліджень, пропонуємо таку класифікацію основних типів запозичень:

/ досить давні запозичення, й настільки пристосовані до мови, що вже не відчувається їхнє іншомовне походження. Вони часто вживані й мають велику кількість похідних;

/ суто слова іншомовного походження, які частотні в мовленні, виходять за

межі професійної сфери вживання й поступово стають загальномовними одиницями; / варваризми – рідковживані іншомовні слова, які легко замінюються питомою лексикою й використовуються у фаховому спілкуванні. У побутовій мові почути їх майже неможливо;

/ інтернаціоналізми – такі міжнародні слова, які вживаються не менше, ніж у трьох споріднених мовах.

Проаналізуємо основні типи запозичень за різними критеріями. Іншомовна лексика за ступенем її засвоєння мовою, яка приймає, на думку А.Марті, поділяється на:

1) запозичені слова, засвоєні іншою лексичною системою;

2) іншомовні слова, засвоєні частково;

3) чужі слова, що зовсім не засвоєні середовищем, яке їх приймає [8, 45].

Е.Ріхтер виділяє три типи іншомовних елементів, беручи до уваги при цьому два критерії – форма і значення:

- 1) запозичення чужої форми і чужого значення;
- 2) запозичення чужої форми для вираження свого значення;
- 3) запозичення чужого значення в рідній формі.

Науковець пропонує також класифікацію іншомовних слів (основних типів) залежно від ступеня їх освоєння у мові:

- 1) запозичення чужої форми і чужого значення;
- 2) запозичення чужої форми для вираження свого значення;

3) запозичення чужого значення у рідній формі, тобто калькування.
За характером освоєння іншомовних слів у мові, існують такі типи іншомовних слів:

- 1) засвоєння чужих слів без змін (крім закінчення на вимогу мови);
- 2) перетворення слова по/своєму;

3) переклад слова, зроблений за чужим зразком.
За ступенем асиміляції у мові, яка приймає виділяють три основні типи запозичень:

- 1) власне лексичні запозичення;

2) варваризми;
3) екзотизми.
За критерієм асиміляції іншомовні слова поділяються на:

запозичені слова;

екзотичну лексику;
іншомовні вкраплення.
Цікавою є класифікація запозичень за критерієм “чужі” та “свої”:

- 1) стійкі запозичення, що підпорядкувалися мовній системі. Вони мають номінативну, понятійно/диференційну функцію;

2) запозичення, які вже підпорядкувалися мовній системі, але стилістично ще обмежені (переважно мовою писемною);

3) запозичення тимчасові, недостатньо асимільовані в мові (їх супроводжує тлумачення/опис).

Е.Хауген висунув ідею структурної диференціації запозичених слів, вирізнивши три граматичні типи іншомовних слів:

1) слова без морфологічної субституції, такі, що повністю відповідають своїм прототипам у мові/джерелі;

2) слова з частковою морфологічною субституцією, які тільки частково складаються з іншомовних елементів;

3) слова з повною морфологічною субституцією, тобто кальки або семантичні запозичення [7, 57].

У сучасній теорії найбільш поширена класифікація, заснована на характері запозичуваного матеріалу на різних рівнях, яка традиційно виділяє основні види запозичення:

1) пряме запозичення;
2) калькування [5, 12].

В.Мартинов пропонує класифікацію запозичень, ставлячи її в залежність від характеру мовних контактів і позамовних чинників. Він протиставляє запозичення (можливе завдяки торговельним та культурним зв'язкам між

народами) і проникнення (наслідок тривалого, суміжного по території співіснування мов з обов'язково наявністю білінгвізму принаймні в прикордонному районі).

М.Орешкіна розробила цілу систему критерій (11 пунктів), за якими можна визначити основні типи іншомовних одиниць.

Це такі, як:

1) за генетичною належністю до мов/джерел чи до мовних сімей: індоєвропейські (германізми, слов'янізми, англїцизми, русизми тощо), арабізми, тюркізми та інші; 2) за поширеністю у мовах світу: інтернаціоналізми,

регіоналізми, локалізми, okazіоналізми;

3) за ступенем засвоєння мовою/реципієнтом: повністю засвоєні, частково засвоєні, незасвоєні;

4) за структурою запозиченого слова: чужа (іншомовна) форма, змішана форма (напів/ калька), власне (рідна) форма (калька);

5) за графічним образом запозиченого слова: власне графічна форма (іншомовні слова), чужа графічна форма (іншомовні вкраплення);

6) за наявністю у семантиці запозиченого слова національно/культурного чи культурно/ історичного компонента: екзотизми, варваризми, етнографізми, орієнталізми тощо;

7) за лексико/граматичними класами: іменники, прикметники, дієслова, вигуки. Запозичені переважно іменники;

8) за тематичними групами;
9) за стилістичними відтінками запозиченої лексики: номінативні та естетичні; 10) за сферою використання: загальноповжиті й професійно обмежені (запозичені терміни);

11) за часом запозичення: ранні (історичні, етимологічні, старі), пізні (сучасні, нові).

Отже, використання запозичень завжди було і є соціально значущим елементом мовної поведінки того, хто говорить. Лексика першою реагує на контакт з іншою мовою, хай навіть короткочасний та поверховий. Елементи чужої мови з'являються в ній без будь-яких перешкод. Тому словниковий склад сучасної української літературної мови є найбільш проникливою ділянкою мови. Саме в лексиці відбиті всі великі, а часом і незначні події історії носіїв мови. Наше дослідження носить теоретичний характер, оскільки матеріал у ньому спрямований на перспективне вивчення задекларованої проблеми.

1.3. Особливості перекладу запозичень

Запозичення — це процес прийняття слів, виразів або концепцій з однієї мови і їх використання в іншій мові. Цей явище відіграє важливу роль у міжнародних комунікаціях, особливо в сучасному світі глобалізації, де

культурна різноманітність і зв'язки між різними країнами стають все більш важливими.

Переклад запозичень може бути складним завданням, оскільки ці слова та вирази мають свої особливості та значення в культурі джерела, звідки вони були запозичені. Ось кілька особливостей, які потрібно враховувати при перекладі запозичень:

1. Культурний контекст: Запозичення часто мають важливі культурні асоціації, які пов'язані з конкретною мовою та країною. При перекладі важливо зрозуміти ці асоціації та передати їх у цільовій мові.

Наприклад, англійське слово "salsa" може мати два значення: соус або танець. В залежності від контексту перекладачу потрібно визначити, яке значення було використане в початковому тексті.

2. Фонетика та фонологія: Звуки в мові-джерелі можуть бути іншими, ніж у цільовій мові. Перекладачеві потрібно знати, як відтворити ці звуки у цільовій мові або знайти близькі еквіваленти. Наприклад, українське слово "борщ" може бути важко перекласти в англійську мову, оскільки звук "щ" немає точного еквіваленту в англійській фонетиці.

3. Семантика: Запозичення можуть мати специфічні значення, які відрізняються від семантики аналогічних слів у цільовій мові. Перекладач повинен знати ці особливості та знаходити відповідний переклад, який зберігає сенс оригінального слова. Наприклад, слово "karaoke" вживається по всьому світу, але в різних мовах може мати різні відтінки значення.

4. Граматика та морфологія: Запозичення можуть мати відмінювання або сполучатися з певними граматичними конструкціями у мові-джерелі. При перекладі потрібно враховувати ці особливості та знайти аналогічні граматичні рішення у цільовій мові. Наприклад, слово "carrussino" вживається як незмінний в італійській мові, але українською мовою воно відмінюється залежно від контексту.

Уникнення перекладу запозичень не завжди можливо або доцільно, оскільки вони стали невід'ємною частиною багатьох мов. Однак, розуміння

особливостей перекладу запозичень допомагає забезпечити точність та адекватність перекладу, що є важливим для збереження інтегритету тексту та передачі його сенсу.

1.4. Методи перекладу запозичень

Запозичення слів з інших мов відбувалось в англійській мові і протягом усієї її історії. Англійська лексика науково-технічної мови містить більше двох

третин слів запозичень з інших мов. Запозичення відрізняються фонетичною

дистрибуцією, не характерною для англійської мови, а також незвичайним морфологічним членуванням і відсутністю мотивації лексичного значення.

Основою наукових запозичень є латинська і грецька мови. Проте, у мові англійського науково-технічного тексту чимала кількість слів була запозичена з

німецької та французької мов. Як відомо, процес перекладу не є простою

заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови. Навпаки, це складний процес, який супроводжується низкою труднощів, які необхідно долати перекладачеві. Головна мета перекладу – досягнення адекватності. Основне

завдання перекладача задля досягнення адекватності – вправно використовувати

різноманітні перекладацькі трансформації, для того щоб текст перекладу якомога точніше передавав усю інформацію, яку містить текст оригіналу, за

умов дотримання відповідних норм мови перекладу. Під час перекладу запозичень в англійськомовному науковому тексті важливу роль відіграють способи

перекладу. Відносно запозиченої лексики, яка входить до складу науково-технічної літератури, Л.І. Борисова виокремлює такі способи перекладу [9, с.

102].

1. Використання повного україномовного еквіваленту, що означає повне відтворення значення англійськомовної термінологічної одиниці;

2. Калькування, тобто послівний переклад англійськомовної термінологічної одиниці;

3. Транскрипція та транслітерація. Для адекватного перекладу термінів, виражених одним словом, необхідно враховувати, що подвоєння приголосних між голосними не передається, як, наприклад, у випадку з терміном processor – процесор. Літера r відтворюється звуком [r] наприкінці, незалежно від того, чи вимовляється він у мові-джерелі.

4. Описовий переклад, який використовується, коли термінологічна одиниця не має українського еквіваленту, та при її перекладі не може бути застосовано іншого прийому, як-от калькування чи транскрибування. Звісно, у такому випадку стислість і чіткість викладу, характерна для наукових текстів,

втрачається. В. І. Карабан зазначає, що англійські лексичні одиниці мають дуже широку семантику, тоді як в українській мові вони більш експресивні й конкретні, тому при перекладі з англійської мови лексичні одиниці часто генералізуються та конкретизуються [10, с.102].

Як засвідчив аналіз фактичного матеріалу, основними способами перекладу запозичень в науково-технічних текстах є транслітерація і перекладацька транскрипція. Менш чисельними зафіксовано випадки перекладу за допомогою калькування, вживання еквівалента та експлікації. Транслітерація та транскрипція є основними способами перекладу в науково-технічних текстах,

адже при перекладі термінології основною метою є забезпечення максимальної точності відтворення значення терміну. Розглянемо приклади транслітерації та транскрипцій англійських науково-технічних текстів.

- bismut [11] – бісмут [12],
- cobalt [11] – кобальт [12],
- wolfram [11] – вольфрам [12],
- radiolocator [11] – радіолокатор [12],
- alumel [11] – алюмель [12].
- kohlrabi [13] – кольрабі [13],
- iceberg [13] – айсберг [12],
- quartz [13] – кварц [8],

НУБІП України

- migraine [13] – мігрень [13],
- container [13] – контейнер [12].

В аналізованих нами англomовних науково-технічних текстах широко

використовується калькування, тобто переклад частин іншомовного слова (складного, похідного або словосполучення) з подальшим складанням елементів

в одне ціле:

НУБІП України

- absolute method [11] – метод абсолюту [12],
- abioti cfactor [11] – абіотичний фактор [13],
- vowel shift [11] – зсув голосних [13],

НУБІП України

- diesel fuel [11] – дизельне паливо [12],
- immune system [13] – імунна система [13].

У випадку, коли словосполучення складається з термінів-запозичень, які ще не ввійшли у вжиток у певній галузі науки та техніки і потребують свого тлумачення, у мові перекладу використовують експлікацію, лексико-граматичну трансформацію, за умови використання якої лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці:

blocking [11] – групування для розподілу [12],

НУБІП України

- radioactivity [11] – поширення радіації [12],
- vibratory finishing [11] – вібраційна остаточна обробка [12],
- ultrasonic machining [11] – ультразвукова механічна обробка [12],

Еквівалентний переклад досить поширений при перекладі запозичень англomовних науково-технічних текстів у випадку, якщо в українській мові існують слова-відповідники наукової термінології. Наведемо приклади:

НУБІП України

- axis [13] – вісь [14],
- circuit [13] – ланцюг (електричний) [14],
- hydrocarbons [13] – вуглеводні [13],
- amphibious [13] – земноводний [12].

acceleration [13] – розгін [12].

Багатозначність часто слугує джерелом типових помилок під час науково-технічного перекладу. За умови перекладу науково-технічного тексту на його правильне розуміння в цьому випадку може наштовхнути контекст: The enormous power of our cells[11]. Наші клітини здатні на неймовірні речі [13].

Крім цього, у мові англійського науково-технічного тексту існує певна категорія слів, при перекладі якої також зафіксовано значні труднощі – це слова, схожі в обох мовах за написанням, але такі, що відрізняються за значенням (так звані "хибні друзі перекладача"). Розглянемо приклади: A terrestrial planet candidate in a temperate orbit [11]. Земний тип планети в помірній орбіті [12].

Таким чином, серед основних труднощів перекладу запозичень в англійських текстах науково-технічної сфери спостерігається багатозначність слів чи термінів та вибір адекватного словникового відповідника. Тексти

науково-технічного стилю характеризуються стислістю та однозначністю. В їхній структурі переважають іменники, прикметники, слова з основним предметно-логічним значенням, терміни, безособові форми дієслова. Граматичні відмінності зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами мови оригіналу і перекладу і стилістичними особливостями текстів [15, с. 295]. При

перекладі запозичень англійської науково-технічної літератури основними джерелами типових перекладацьких помилок слід зазначити некоректне відтворення багатозначних загальноживаних лексем, абревіатур, а також, так званих, "хибних друзів перекладача". Можна зауважити, що переклад запозичень

в англійських науково-технічних текстах вимагає не лише мовознавчих, але й знань у різних галузях науки та техніки.

1.5. Огляд аграрних текстів

Аграрні тексти, особливо ті, що стосуються сільського господарства, часто містять запозичення в своїй лексиці. Це пов'язано з тим, що сільське

господарство має глобальний характер і включає в себе використання технологій, наукових відкриттів, нових розробок та обмін досвідом між різними країнами.

Огляд аграрних текстів з запозиченнями в лексиці може бути цікавим, оскільки він показує вплив інших мов та культур на термінологію сільського господарства. Ось деякі приклади запозичень, які можуть зустрічатися в аграрних текстах:

1. Технології та обладнання: У сільському господарстві використовуються різні технології та обладнання, і назви цих пристроїв часто є запозиченнями з інших мов. Наприклад, англійське слово "tractor"

(трактор) часто використовується у багатьох мовах, щоб позначити сільськогосподарський тягач.

2. Рослинництво: У сфері рослинництва також використовуються запозичення. Наприклад, французьке слово "vignette" (виноградник)

використовується у багатьох мовах для позначення місця, де вирощують виноград.

3. Тваринництво: В аграрних текстах, пов'язаних з тваринництвом, також можна знайти запозичення. Наприклад, німецьке слово "schaf" (вівця) використовується у багатьох мовах, щоб позначити

цей вид тварини.

4. Наукові терміни: Запозичення можуть зустрічатися і в наукових аграрних текстах, де використовуються спеціалізовані терміни.

Наприклад, латинські та грецькі терміни часто запозичуються для позначення різних рослинних або тваринних видів.

Варто зауважити, що переклад запозичень у аграрних текстах може бути складним завданням, оскільки деякі специфічні терміни можуть не мати прямого еквіваленту у цільовій мові. Тому перекладачам важливо мати розуміння та знання не лише термінології сільського господарства, але й особливостей культурних та мовних контекстів.

Огляд аграрних текстів з запозиченнями в лексиці дає можливість краще розуміти глобальний характер сільського господарства та вплив різних мов та культур на його розвиток.

1.6. Термінологія та специфіка аграрних текстів

Загальноприйнято вважати що перший термін, як лексично-одиниця спеціального вжитку виникла тоді, коли загальнозживане слово набуло спеціального значення, тобто стало уособленням якоїсь галузі буття або науки.

На сучасному етапі прийнято розрізняти старі терміносистеми, тобто ті, що виникли до середини XIX століття, а нові терміносистеми, тобто ті, що виникли після середини XIX століття. Найдавнішими вважаються терміни будівельної галузі та медицини. Оскільки колыскою сучасної західної

медицини вважається Давній Рим і Давня Греція, що сприяло тому, що перші медичні терміни були сформовані саме на базі латинської мови та давньогрецької. У 146 році до н.е. римляни захопили тодішню Грецію і почався процес асиміляції, що також вплинув і на розвиток медичної терміносистеми.

Через те, що грецька медицина була більш розвиненою ніж римська, то саме до латинської мови із давньогрецької були запозичені деякі 9 медичні терміни.

Такі запозичення траплялися не тільки з медичними термінами та поняттями, станом на I століття до н.е. в Римі панував синтез грецької та латинської мов та культур, у деякій мірі - білінгвізм: кожен освічених римлянин вільно володів як латинською, так і давньогрецькою мовами, був обізнаний в обох культурах, які в деяких питаннях тісно перепліталися. Така двомовність спостерігалася в всіх сферах життя, окрім громадсько-політичної. Незважаючи на таке продуктивне співіснування, для римлян було важливим створення власних медичних термінів латиною та збагачення своєї мови новими лексичними одиницями.

У 476 році н.е Римська Імперія припинила своє існування. Здавалося б, що закономірним було б і припинення використання латинської мови як у

повсякденному житті так і у науковій, культурній, громадсько-політичній сферах.

Загалом, починаючи з 476 року н.е. подібний процес деякою мірою і відбувався: на території колишньої Римської Імперії, а саме в її провінціях поступово відбувалося утворення романських мов – італійської, французької, іспанської, португальської, румунської. Оскільки процес формування цих мов достатньо повільний, а для повноцінного функціонування ранніх феодальних держав потрібна була вже сформована, авторитетна, багатofункціональна мова, яка була б здатна в повній мірі задовольнити потреби всіх сфер життя,

такою мовою залишалася латинська, що продовжувала використовуватися в релігійних, наукових, політичних сферах близько 1000 років після падіння Римської Імперії (Цісик А.З. 2009 – С.9). Латинська мова)

Роль латинської мови, як мови наукової приурочують до виникнення перших університетів, зокрема Болонського. В більшості університетів викладання було латинською мовою, нею також спілкувалися студенти між собою, оскільки вони часто були вихідцями із різних країн. Латиною писали не тільки наукові праці, а і поетичні твори.

В епоху Відродження Європа починає активніше знайомитися з напівзабутими працями давньогрецьких вчених і письменників, що дає поштовх для нової хвилі лексичних запозичень в наукову латину. Велику роль в цьому зіграла розробка Еразма Роттердамського (1469-1536), що створив латинську транскрипцію для грецьких слів.

Розвиток всіх природних наук в епоху Відродження сприяло становленню інтернаціональної латинської наукової термінології і зміцненню латини як загальноєвропейського універсальної мови науки

Термінологія (від лат. terminus — межа, край і ...логі, кит. 术语 shùyǔ): - це розділ лексики, що охоплює терміни різних галузей знань. Також це сукупність термінів якоїсь галузі науки, техніки, мистецтва або всіх термінів даної мови.

Загальновідомо, що засновниками термінознавства як науки визнано Бюстера та Лотте.

Згідно системного опису запропонованого Д. С. Лотте – термінологія:

• повинна базуватись на класифікації понять;
 • необхідно виділяти ознаки і поняття термінів, базуючись на класифікаційних схемах;

• слова повинні відображати спільність термінологізованого поняття з іншими поняттями, і його специфічність. (Лотте 1961, с. 18-25)

На сучасному етапі розвитку термінознавства окреслено два основні

підходи у дослідженні термінів – нормативний та дескриптивний. Прибічниками

нормативного підходу є О. С. Ахмаіова, В. П. Даниленко, Д. С. Лоте, О. О. Реформатський. Термін розглядається ними як слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке є найменуванням спеціального поняття та

вимагає дефініції. Іншими словами, термін, як особливе слово (чи

словосполучення) за своєю граматичною структурою, за значенням протиставляється загальноживаному слову чи словосполученню. Дескриптивний підхід підтримують В. М. Лейчик, В. Г. Костенко та інші.

На їхню думку, у ролі терміна може виступати будь-яке слово, оскільки термін –

це не особливе слово, а тільки слово у особливій функції. Специфіка терміна полягає у його високій інформативності, високому рівні вмотивованості та узагальнення, у особливому призначенні, функціях, насамперед, у функції

називання, позначення спеціального поняття, функції знакової систематизації,

гносеологічній та евристичній функціях. Наукові роботи останнього десятиліття

віддзеркалюють основні тенденції сучасних досліджень у термінології. Аналіз існуючих термінологічних досліджень довів, що найбільш поширеними підходами до вивчення термінології є: еволюційний підхід (який вивчає етапи

формування певної терміносистеми); вузькоспеціальний підхід (наприклад,

вивчення економічної, юридичної, журналістської термінології і т.д.);

структурно-функціональний підхід (вивчення структурних особливостей певної терміносистеми та її функціонування у різних видах текстів) тощо.

НУВБІП УКРАЇНИ

Становлення аграрної термінології тісно пов'язане з історією розвитку української мови та відповідної галузі економіки, а отже, є багатоетапним процесом. Виділяють такі особливості аграрної термінології:

1) давнє походження, оскільки природна аграрна термінологія формувалась значною мірою ще в дописемний період (тваринництво та землеробство – два найдавніших види діяльності людини);

2) гетерогенність та численність її складу, що зумовлюється сутністю аграрної термінології, яка є не галузевою, а міжгалузевою, й пов'язана із

науковою основою сучасних землеробства та тваринництва;

3) загальновідомість значної частини аграрної термінології, посилення процесу її проникнення в загальнонародну мову за останні роки в зв'язку з активним обговоренням проблем сільського господарства й охорони навколишнього середовища, а також у зв'язку з екологізацією свідомості людей.

На основі аналізу праць як українських термінознавців (Л. Білозерська, Н. Возненко, С. Дем'яненко, Є. Ємельянова, В. Карабан, Т. Кияк, А. Коваленко, К. Крушельницька, С. Радецька, Ф. Циткіна та ін.), так і зарубіжних (Б. Головін, В.

Даниленко, А. Суперанська, та ін.) поняття «сучасні аграрні терміни» розуміємо

як сукупність термінологічних систем, пов'язаних із наукою і виробництвом аграрної продукції. Терміну сільського господарства, як і будь-якій іншій сфері, притаманна системність, внутрішня залежність одиниць всередині

термінологічної системи. Термін не називає поняття, а поняття йому приписується, тому і в словниках термін не тлумачиться, а визначається. Термін

є членом певної системи термінологічного поля, поза яким він втрачає свою характеристику. Проблема перекладу термінології входить до кола найскладніших проблем у галузі лінгвістики та перекладознавства, оскільки

термінологічні одиниці відносяться до лексики, яка розвивається швидкими

темпами, користується попитом у фахівців зазначеної сфери та через це потребує особливої уваги. Але виникають певні труднощі при її перекладі, адже адекватний переклад є неможливим без додаткових знань, пов'язаних з

походженням, класифікацією, функціонуванням та особливостями перекладу саме термінів. Переклад текстів аграрної тематики є підвидом науково-технічного перекладу та визначається як точне відтворення оригінального терміну засобами іншої мови за умови збереження змісту й стилю. Причинами існування лексичних труднощів перекладу перш за все є розбіжності в картині

світу англійської і української мов, особливості багатозначності англійських та українських слів, відсутність в мові перекладу відповідників нових термінів, особливості словотвору і термінотворення в англійській та українській мовах та ін. Щодо найчастіше вживаних прийомів відтворення термінів, зокрема аграрних

термінів, то до таких, на думку А. Коваленко, відносять транскодування – побуквенну чи пофонемну передачу вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу: accelerator – акселератор; zooplankton – зоопланктон.

Як бачимо, при транскодуванні літерами мови може передаватися вся форма, або більша її частина. Іноді застосовується змішане транскодування, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання в вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми. Транскодування термінів відбувається при перекладі в тих випадках, коли в культурі і, зокрема, науці країни мови перекладу відсутнє відповідне поняття та відповідний

перекладний еквівалент, а перекладач не може підібрати слово або слова в мові перекладу, які б адекватно передавали зміст поняття і задовольняли вимогам до термінотворення. Оскільки при транскодуванні слово має одне значення, то такий спосіб перекладу доцільно застосовувати в тих випадках, коли в мові

перекладу необхідно створити чітко однозначний термін. Особливо часто таке відтворення термінів відбувається в тих випадках, коли термін в мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження. Перш ніж застосовувати цей спосіб перекладу, перекладач повинен переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник, що

перекладається, інакше через транскодування в мові перекладу можуть виникнути дублетні (синонімічні) терміни, а це порушує чіткість та стрункість певної терміносистеми. Терміни також підлягають іншому лексичному прийому

перекладу – калькуванню – передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу:

underseeding – підсів;

backcrossing – зворотне схрещування;

sprayerduster – обприскувач, обпилювач;

biodiversity – біорізноманіття.

Нерідко, обираючи між транскодуванням та калькуванням, перевагу віддають калькуванню, так як в результаті застосування другого способу

перекладу термінів нерідко утворюються одиниці, що не мають сенсу у мові перекладу, свого роду псевдослова. Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Зачасту даний прийом

застосовується при перекладі складних за структурою термінів, наприклад:

absolute humidity – абсолютна вологість;

dissolved organic matter – розчинена органічна речовина;

distilled water – дистильована вода.

Однак, цей спосіб не завжди є звичайною механічною операцією з метою

перенесення вихідної форми у мову перекладу. Дуже часто доводиться вдаватись до різного роду трансформацій. В першу чергу це стосується зміни відмінкових форм, кількості слів у словосполученні, афіксів, порядку слів, морфологічного або синтаксичного статусу слова. Перекладачу слід завжди пам'ятати, що перекладений термін має адекватно звучати у рідній мові.

До способів перекладу термінів також можемо віднести описовий переклад – відтворення нових лексичних елементів вихідної мови, під час якого слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням),

яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміну). Даний прийом застосовують, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом або словосполученням, яке передає його значення.

До нього висуваються такі вимоги:

1) переклад повинний точно відбивати основний зміст позначеного неологізмом поняття;

2) опис не повинний бути надто докладним;

3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

Разом з тим вищезазначений спосіб має певні недоліки:

1) можливість неточного або нечіткого тлумачення змісту поняття, позначеного неологізмом;

2) порушення стислості.

До вищезазначеного М. Адаменко та І. Кучеренко додають переклад еквівалентом, який є постійною лексичною відповідністю, яка точно співпадає із значенням слова. З точки зору практики перекладу всі елементи денотативної системи вихідної мови поділяються на дві групи: ті, що мають відповідники

(«перекладні еквіваленти») в цільовій мові, і ті, що не мають (безеквівалентні одиниці). Еквівалентні одиниці в свою чергу поділяються на одноквівалентні (такі, що мають один перекладний відповідник) і багатоеквівалентні (такі, що мають два або більше перекладних відповідники). Тож, якщо елемент має

еквівалент у мові перекладу, то перед перекладачем стає лише проблема вибору

варіантного відповідника, якщо елемент багатоеквівалентний. В такому випадку доцільно вибрати один адекватний в даному контексті варіантний відповідник слова з кількох, поданих у словнику. Для цього перекладач повинний точно

визначити лексико-семантичний варіант слова (тобто, в якому значенні вжито

дане слово), після чого підібрати належний варіантний відповідник з тих, що

наведені у словнику. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними ланками у тексті, від них

залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати

характер тексту: acid base balance – кислотно-лужний баланс. Таким чином,

вищенаведені приклади, які демонструють функціонування аграрних термінів та

можливі варіанти їх перекладу, звертають нашу увагу на те, що агробіологічна термінологія має схильність до поліваріантності при перекладі, полісемії або

омонімії, а складні слова здебільшого потребують особливого знання та осмислення при їх перекладі. Для запобігання труднощів, що виникають у студентів під час перекладу фахових текстів, виникає необхідність у більш активній роботі зі спеціальною лексикою, ґрунтовному вивченні її багатозначності, синонімії, антонімії, особливостей словотворення та можливостей перекладу. Узагальнюючи існуючі вимоги до перекладу фахових текстів, зокрема аграрних, Т.Кияк подає такі рекомендації, які стосуються термінологічних аспектів перекладу:

1) використання термінів, що затверджені відповідними державними

стандартами;

2) врахування тієї галузі науки й техніки, до якої відноситься термін, що перекладається, особливо іноземний;

3) перекладач самостійно підбирає еквівалент, використовуючи довідкову

літературу, або ж консультуючись зі спеціалістами; якщо в тексті оригіналу використано термін, не зафіксований у науково-технічних словниках;

4) у тексті перекладу потрібно уникати синонімічного використання термінологічних одиниць; всі терміни, символи, скорочення мають бути уніфіковані;

5) якщо в тексті оригіналу знайдена смислова помилка, пов'язана з написанням терміну, перекладач зобов'язаний дати відповідний до оригіналу переклад, а в посиланні вказати на помилку й навести правильний варіант;

6) чужі для мови перекладу терміни повинні залишатися в перекладі й

записуватися в дужках;

7) назви латиною не перекладаються й залишаються в первісному вигляді;

8) уникати довільного скорочення термінів;

9) одиниці фізичних величин, спеціальні знаки мають відповідати

технічним стандартам (метод рекомендації).

1.7. Роль запозичень у аграрних текстах

Роль запозичень у аграрних текстах є досить значимою і впливає на кілька аспектів спеціалізованого мовлення в аграрній сфері. Нижче наведено кілька ключових ролей запозичень у аграрних текстах:

1. Розширення лексики: Запозичення з інших мов дозволяють збагачувати аграрний лексикон новими термінами, фразами та виразами.

Це особливо важливо в галузях, де нові технології та інновації швидко з'являються і потребують відповідної термінології.

2. Запровадження міжнародних стандартів: Запозичення з мов інших країн допомагають у впровадженні та використанні міжнародних стандартів у аграрному секторі. Наприклад, спільна термінологія допомагає покращити комунікацію та співпрацю з міжнародними партнерами.

3. Ефективніше спілкування: Запозичення дозволяють професіоналам аграрного сектору більш ефективно спілкуватися та розуміти один одного. Використання спеціалізованої термінології сприяє точному передаванню інформації, уникненню недорозумінь та покращенню якості професійного спілкування.

4. Відображення наукових досягнень: Запозичення допомагають впроваджувати нові наукові та технічні досягнення у сільськогосподарську практику. Вони дозволяють описати та передати нові ідеї, технології та концепції, що сприяє розвитку аграрного сектору.

5. Вираження специфічних понять та концепцій: Запозичення дозволяють передати специфічні поняття, які не мають точного відповідника в українській мові. Це стосується термінів, що пов'язані з новими технологіями, генетичними дослідженнями, аграрною політикою та іншими складними аспектами сільського господарства.

Враховуючи ці ролі запозичень у аграрних текстах, їх використання стає необхідним для професійної комунікації та розвитку аграрного сектору. Запозичення сприяють точності, ефективності та міжнародній спрямованості у спілкуванні аграрних фахівців.

Висновки до першого розділу

У першому розділі була розглянута роль запозичень у аграрних текстах та їх вплив на розширення та розвиток лексики. Запозичення, що представляють собою терміни, фразеологічні одиниці та загальнозживані слова, є невід'ємною частиною мовного репертуару аграрного сектору. Вони виконують кілька важливих ролей, які сприяють покращенню спеціалізованого мовлення та спілкування фахівців у сільському господарстві.

По-перше, запозичення розширюють лексикон аграрного сектору, допомагаючи впроваджувати нові терміни, що відповідають сучасним технологіям та інноваціям. Це сприяє точному та зрозумілому обміну інформацією між фахівцями та сприяє розвитку галузі.

По-друге, запозичення сприяють зближенню аграрного сектору з міжнародними стандартами та термінологією. Використання спільних термінів та концепцій допомагає покращити спілкування та співпрацю з міжнародними партнерами, сприяє обміну досвідом та технологіями.

По-третє, запозичення відображають наукові досягнення та сприяють їх впровадженню у сільськогосподарську практику. Вони допомагають передати нові ідеї, технології та концепції, сприяючи розвитку та модернізації галузі.

Також варто зазначити, що запозичення в аграрних текстах виражають специфічні поняття та концепції, які не мають точного відповідника в українській мові. Використання цих термінів допомагає точніше і чіткіше передати інформацію, що сприяє ефективному спілкуванню та розумінню у професійному середовищі.

Отже, можна зробити висновок, що запозичення в аграрних текстах відіграють важливу роль у розвитку та покращенні аграрного сектору. Вони

збагачують лексику, сприяють використанню міжнародної термінології, впровадженню наукових досягнень та полегшують спілкування фахівців. Розуміння та використання запозичень є важливим елементом професійного розвитку у сільському господарстві, а подальші дослідження в цій галузі можуть сприяти їхньому ефективному використанню та розумінню.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2. АГРАРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.

НУБІП України

2.1. Характерні ознаки словникової аграрної термінології

НУБІП України

Аграрна термінологія володіє кількома характерними ознаками, що роблять її особливою та важливою для розуміння та практичного застосування в сільському господарстві. Ось деякі з найбільш важливих характеристик словникової аграрної термінології:

- Специфічність та точність:

НУБІП України

Специфічність та точність аграрної термінології відіграють вирішальну роль у забезпеченні чіткості та однозначності у комунікації в аграрній сфері.

Деякі ключові аспекти цієї характеристики включають:

НУБІП України

Точне визначення процесів і явищ: Аграрна термінологія надає точне визначення процесів, явищ та технологій, пов'язаних з аграрною діяльністю. Це дозволяє уникнути непорозумінь та неточностей, що можуть виникнути через невірне розуміння термінів.

НУБІП України

Конкретність в описі об'єктів: Аграрна термінологія дозволяє конкретно та однозначно описати різноманітні об'єкти, такі як сільськогосподарські культури, техніка, методи вирощування та інші елементи сільськогосподарського виробництва.

НУБІП України

Уніфікація та стандартизація термінів: Аграрна термінологія використовує уніфіковані та стандартизовані терміни, які дозволяють забезпечити однакове розуміння понять у межах аграрної галузі як на національному, так і на міжнародному рівні.

НУБІП України

Чітка ієрархія та класифікація термінів: Аграрна термінологія часто використовує систему ієрархічної класифікації, що дозволяє краще орієнтуватися в області сільського господарства та легше здійснювати пошук інформації.

НУВБІП УКРАЇНИ

Адаптація до специфічних умов: Аграрна термінологія часто відображає специфічні умови та особливості сільськогосподарського виробництва, враховуючи географічні, кліматичні та культурні особливості різних регіонів.

Ці характеристики сприяють ефективній комунікації серед фахівців та стейкхолдерів в аграрній галузі, сприяючи збереженню та передачі цінного досвіду та знань у сільському господарстві.

- Еволюція та змінність аграрної термінології:

Наукові відкриття та технологічний прогрес: Розвиток нових наукових досліджень і технологічних досягнень в аграрній сфері спричиняє виникнення нових термінів, а також модифікацію та удосконалення вже існуючих понять для відображення нових реалій та прогресу у галузі.

Глобалізація та міжнародний обмін: Вільний обмін технологіями, науковими знаннями та практичним досвідом між країнами сприяє впровадженню нових підходів та концепцій в аграрній діяльності, що в свою чергу відображається в термінології.

Соціально-економічні зміни: Зміни в суспільно-економічних умовах сільського господарства, такі як розвиток агробізнесу, зміна споживацьких пріоритетів та економічна політика, впливають на зміну підходів до сільськогосподарської практики та відповідно на термінологію.

Екологічні та кліматичні фактори: Зміни кліматичних умов та екологічні проблеми вимагають нових технологій та підходів у сільському господарстві, що також спричиняє зміну аграрної термінології.

Зростання свідомості та освіченості: Зростання освіченості в галузі сільського господарства та збільшення свідомості про екологічні та сталість продуктивності сприяє виникненню нових підходів та термінологічних концепцій.

• Використання міжнародних стандартів в аграрній термінології:

Використання міжнародних стандартів в аграрній термінології відіграє ключову роль у забезпеченні узгодженості та взаєморозуміння між учасниками аграрного сектору з різних країн. Основні аспекти використання міжнародних стандартів в аграрній термінології включають:

Сприяння міжнародному обміну досвідом: Використання спільних термінів у відповідності з міжнародними стандартами дозволяє ефективно обмінюватися досвідом та знаннями між країнами, що сприяє швидкому поширенню передового досвіду та технологій.

Забезпечення взаєморозуміння: Стандартизація термінів у відповідності з міжнародними нормами допомагає уникнути недорозуміння та помилкових інтерпретацій понять, що можуть виникати через розбіжності в термінології між різними країнами.

Сприяння торгівлі та міжнародному співробітництву: Використання міжнародно визнаних термінів у аграрній термінології сприяє полегшенню торгівлі сільськогосподарською продукцією та розвитку міжнародного співробітництва в галузі сільського господарства.

Підвищення якості та ефективності продукції: Використання міжнародних стандартів допомагає забезпечити високу якість продукції та послуг у сільському господарстві, що сприяє покращенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Сприяння сталому розвитку: Впровадження міжнародних стандартів в аграрній термінології сприяє впровадженню сталих та екологічно безпечних практик у сільському господарстві, що є важливим аспектом сучасного агробізнесу.

Лексична стандартизація термінів в аграрній термінології грає важливу роль у забезпеченні узгодженості та однозначного розуміння специфічних понять у сільському господарстві. Основні функції:

Однозначність та консистентність: Стандартизовані терміни мають однозначне та постійне значення, що допомагає уникнути непорозуміння та

сприяє консистентному використанню термінології у всіх галузях аграрного сектору.

Уніфікація перекладів: Стандартизація термінів допомагає уніфікувати переклади на різні мови, забезпечуючи відповідність та точність перекладів у міжнародному спілкуванні та торгівлі.

Врахування контексту: Стандартизація враховує контекстуальні відтінки та особливості використання термінів в різних галузях аграрної сфери, що дозволяє точніше передавати специфічні концепції та поняття.

Виключення амбігвітності: Стандартизація допомагає уникнути амбігвітності та множинного тлумачення термінів, що забезпечує чіткість та точність у сприйнятті та використанні аграрної термінології.

Постійне оновлення: Стандартизовані терміни в аграрній термінології підлягають постійному оновленню та вдосконаленню, що відображає сучасні тенденції та новітні розробки в сільському господарстві.

- **Залежність від контексту в аграрній термінології:**

В аграрній термінології, так само як і в будь-якій іншій галузі, велика роль відведена контексту. Оскільки сільське господарство охоплює широкий спектр діяльностей, від вирощування до обробки та збуту продукції, залежність від контексту стає вирішальною для точного розуміння та використання термінології. Деякі ключові аспекти залежності від контексту в аграрній термінології включають:

Технологічний контекст: Визначення та використання технічних термінів в аграрній сфері сильно залежить від конкретних технологій та методів, що використовуються виробниками. Наприклад, термін "дошати ряд" може мати різні значення залежно від технології вирощування та типу культур.

Економічний контекст: Використання економічної термінології в аграрній галузі вимагає розуміння економічних процесів та взаємозв'язків, що відбуваються в сільському господарстві. Наприклад, термін "вартість землі" може варіюватися залежно від економічних умов та ринкових факторів.

Екологічний контекст: В аграрній термінології екологічний контекст відображає вплив сільськогосподарської діяльності на навколишнє середовище та здоров'я. Наприклад, термін "збалансоване внесення добрив" змінює своє значення в залежності від екологічних умов та вимог до сталого розвитку.

Соціокультурний контекст: Використання термінології в аграрній галузі відображає також соціокультурний контекст, звичаї та традиції певного регіону чи країни. Наприклад, термін "традиційне землеробство" може мати різні інтерпретації залежно від культурних особливостей.

Ці аспекти підкреслюють необхідність ретельного врахування контексту при використанні термінології в аграрній галузі для забезпечення точного розуміння та ефективної комунікації.

2.2. Особливості перекладу аграрних термінів

Специфіка перекладу термінів полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення адекватності є збереження в перекладі змістовної точності вихідних одиниць, забезпечення абсолютної ідентичності понять, що виражаються термінами вихідної мови та мови перекладу.

Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, до якої належить текст, що перекладається, розуміння термінів іноземною мовою і знання термінології рідною мовою. Так, В. С. Сліпович виділяє два завдання, які повинен виконати перекладач здійснюючи переклад: 1) вірно зрозуміти зміст висловлювання (тексту) мовою оригіналу, 2) повно та точно передати зміст засобами мови перекладу [20, с. 3].

При перекладі термінології виникають труднощі в доборі точного перекладацького відповідника, що є необхідною

умовою адекватного перекладу. Це зумовлено такими причинами: 1) розходженнями в структурі термінів англійської та української мови; 2)

наявністю безеквівалентної лексики; 3) багатозначністю і варіантністю відповідностей в перекладі.

Матеріальним проявом цього є полісемія (наявність у терміна більш ніж одного значення); омонімія (семантичне відношення внутрішньо не пов'язаних значень, виражається подібними лексемами і розрізняється в тексті завдяки контексту);

синонімія (збіг за основним значенням слів морфем, конструкцій, фразеологічних одиниць), гіпонімія (більш широке значення, що виражає загальне, родове поняття, назву класу предметів (властивостей, ознак)),

антонімія (бінарний принцип опису фактів і явищ дійсності, що виявляється в ствердженні наявності або відсутності тієї чи іншої ознаки, в протиставленні якісних показників).

Багато вчених виділяють основні прийоми перекладу термінів. При перекладі аграрної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. Так, А. Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну: перше – це з'ясування значення терміну у контексті, друге – це переклад значення рідною мовою [17, с. 15].

Переклад за допомогою лексичного еквіваленту є головним прийомом перекладу термінів. Важливу роль при цьому відіграють терміни, що мають еквіваленти у рідній мові. Такі терміни служать пунктами опори у тексті. Від них залежить

не лише значення інших слів, але й розкриття характеру тексту в цілому.

Саме тому важливо вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

За своєю будовою А. Я. Коваленко поділяє усі терміни на:

1) прості, які складаються з одного слова: harvest – урожай;

2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс:

agriculture – сільське господарство;

3) терміні-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: arable land – орна земля.

При цьому терміни-словосполучення поділяються на три типи:

- До першого типу належать терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: bamboo – бамбук, cane – лоза, ціпок.

- До другого типу відносяться такі терміни-словосполучення, які мають один із компонентів аграрний, а другий – загальноживаної лексики. Компонентами такого типу можуть бути два іменники, або іменник і прикметник. Цей спосіб утворення аграрних термінів більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами: harvesting – збирання урожаю, combine – комбайн.

- До третього типу відносяться терміни-словосполучення, обидва компоненти яких є слова загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном. Такий спосіб утворення науково-технічних термінів непродуктивний: flag-leaf – бот. прис. [17, с. 259].

Вивчаючи специфіку перекладу англomовних термінів біотехнології у текстах професійного спрямування Л. Л. Ритікова вказує на складні випадки щодо їх функціонування та варіантів передачі на рідну мову:

1. Велика кількість загальноживаних слів набувають значень, специфічних для аграрної сфери, тобто стають вузькими термінами: habitat – місце проживання, місце розповсюдження, природне середовище, довкілля, meal – їжа, борошно грубого помелу.

2. Значення терміну складає одне із значень слова і перекладається за допомогою лексичного еквіваленту: habitat of life – спосіб життя.

3. У сучасній науковій літературі, зокрема з аграрних проблем, часто простежується таке явище, коли термін в одній

галузі має два і більше значень: crop – урожай; жнива; посів; с.-г. культура, food – 1) їжа, корм; 2) продукти харчування; 3) поживні речовини; 4) поживний.

Така багатозначність, на думку науковця, створює нечіткість і підміну одного терміну іншим. І тут особливо важливо враховувати контекст, тобто лексичне і граматичне оточення даного терміну [18, с. 174].

Очевидно, що описані автором випадки характерні не лише для термінів біотехнології, але й для значно ширшої групи термінів, що використовуються в аграрній галузі.

Особливості функціонування термінів потребують відповідних засобів перекладу на рідну мову їх значення. Оскільки в сучасній англійській дуже поширені терміни-словосполучення, Л. Л. Ритікова аналізує основні прийоми перекладу цих лексичних одиниць.

1) Переклад за допомогою слів і виразів рідної мови, які дослівно відображають слова і вирази англійської мови (так зване калькування): chain reaction – ланцюгова реакція, natural selection – природний добір.

2) Переклад з використанням родового відмінку, наприклад: plant protection – захист рослин, soil erosion – ерозія ґрунту.

3) Переклад іменника за допомогою прикметника, наприклад: water energy – водна енергія, cell engineering – клітинна інженерія.

4) Переклад словосполучення за допомогою групи пояснювальних слів, наприклад: biotechnology-derived – той, що має біотехнологічне походження, relay cropping – змінна система вирощування с/г культур.

5) Переклад зі зміною порядку компонентів атрибутивної групи, наприклад: plant protection measures – засоби захисту рослин, ecosystem equilibrium state – стан рівноваги екосистеми.

Особливу увагу науковець приділяє переклад термінологічних сполучень, які складаються з двох або трьох слів: food safety – безпека продуктів харчування, food crop – сільськогосподарська продовольча культура, herbicide-tolerant crop – сільськогосподарська культура, стійка до гербіцидів [19, с. 24–29].

У сучасній науці існує багато різних моделей, які визначають порядок та способи перекладу термінологічних одиниць. Головне завдання перекладача полягає в тому, щоб засобами іншої мови цілісно й точно передати зміст

оригіналу зі збереженням усіх його особливостей. При цьому «цілісність» перекладу варто розуміти як єдність форми й змісту на новій мовній основі.

Якщо критерієм точності перекладу є тотожність інформації, що повідомляється різними мовами, то цілісним (повноцінним чи адекватним) можна визнати лише такий переклад, який передає цю інформацію рівноцінними засобами. Інакше кажучи, переклад повинен передавати не тільки те, що виражено оригіналом, але й так, як це виражено в ньому. Ця вимога стосується як перекладу відповідного тексту в цілому, так й окремих його частин.

2.3. Проблематика перекладу аграрних термінів

Терміни виступають основними мовними засобами для вираження спеціалізованих знань. Вони створюються з метою сприяти спілкуванню під час наукової та професійної діяльності та сприяти розвитку людського пізнання [22, с. 62]. Термінологія є складовою спеціалізованої лексики, що включає слова та словосполучення, що називають предмети та поняття у різних сферах професійної діяльності, і не є загальноживаними. Наука термінології є практичною діяльністю, спрямованою на вирішення проблем вираження та комунікації [30, с. 23].

Оскільки стаття розглядає аграрні терміни, тобто терміни, пов'язані з виробництвом, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції, важливо визначити поняття аграрного терміну. Залучаючи концепції аграрного сектору економіки й термінології, аграрний термін трактується як слово або словосполучення в галузі сільського та рибного господарства, харчової промисловості й переробки сільськогосподарських продуктів, що має наукове позначення, закріплене дефініцією, та реалізується в межах термінологічного поля [28, с. 76].

Терміни, як і будь-які інші одиниці мови, існують у контексті дискурсу та взаємодіють з екстралінгвістичними факторами, такими як прагматика,

соціокультурні особливості та психологічні аспекти [25, с. 136]. Науково-технічний дискурс як сфера функціонування аграрної термінології визначається як вербалізована діяльність, що виникає у зв'язку з комунікацією та взаємодією представників відповідної соціальної групи з метою втілення статусно-рольових можливостей у відведених соціальним інститутом межах [29, с. 164].

Дослідження аграрної термінології здійснювалося на прикладі книги "Історія світового сільського господарства: від неоліту до сучасної кризи" М. Мазойєра та Л. Роударта, яка становить науково-технічний дискурс, що відображає історію сільського господарства [26, с. 378].

Аналіз аграрної термінології, що використовується у книзі, дає змогу визначити такі основні проблеми перекладу аграрних термінів:

1) неоднозначність термінів, наприклад, yield залежно від контексту може перекладатися як вихід, виробіток, урожай, наприклад, у фрагменті selection of plant varieties and of animal species with a strong potential for high yields [31, с. 11]

мова йде одночасно про рослини та тварин, тому варіант урожай є неприпустимим – більш доцільним є вихід продукції;

2) відсутність перекладацьких відповідників, особливо у випадку неологізмів, наприклад, такого терміну, як genetically modified organism [31, с. 17]

– генетично модифікований організм, що увійшов до наукового обігу лише у 1974 році у США і лише значно пізніше отримав перекладацький відповідник в українській мові;

3) наявність великої кількості синонімів, відсутність чітких меж між значеннями окремих термінів, зокрема, між такими термінами, як agricultural та agrarian, де другий термін вважається дещо вузьким за перший, однак вони є практично тотожними;

4) недостатня робота з упорядкування термінології та складання спеціальних словників;

5) значне зростання загальнонаукової і загальнотехнічної термінології, що призводить до збільшення в словниках числа термінів з дуже великою кількістю

синонімічних слів; б) недостатньо продуктивна робота з міжнародного упорядкування термінології [23, с. 12].

Переклад термінології аграрної сфери може відбуватися наступними шляхами:

1) шляхом добору еквіваленту: Systems of pastoral animal breeding were extended into grassy areas that could be used directly as pasturage [31, с. 22] –

Системи вирощування тварин на пасовищах поширювалися на трав'яні поля, які могли використовуватися безпосередньо як пасовища (тут і далі переклад наш –

В.Ш., Г.С.);

2) шляхом застосування калькування, тобто, покомпонентного відтворення терміну: If humanity were to allow every cultivated ecosystem of the planet to lie fallow, each would quickly return to a state of nature close to that in which it existed

10,000 years ago [31, с. 17] – Якщо б людство дало можливість кожній

культивованій екосистемі планети залишитися під пар, кожна з них швидко

повернулася б до природного стану, близького до того, в якому вона існувала 10

тисяч років тому, де ecosystem (ecological system) відтворюється покомпонентно як екосистема (екологічна система);

3) шляхом використання диференціації, коли у словниках представлена

певна кількість значень, що лише частково покривають значення слова мови

оригіналу, а перекладач обирає такий варіант, який найкраще підходить до

певного контексту: The great majority of peasants in these countries are too poor to

be able to afford the huge machines and large quantities of fertilizers [31, с. 20] –

Переважна більшість селян у цих країнах є надто бідними, щоб дозволити собі

величезні машини та велику кількість мінеральних добрив, де fertilizer

відтворено як мінеральне добриво, хоча можливі варіанти добриво, обшлювач

тощо;

4) шляхом застосування модуляції, що є заміною слова або

словосполучення мови-оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої

логічно виводиться із значення вихідної одиниці: Systems of slash-and-burn

cultivation progressively conquered most of the temperate and tropical forests [31, с.

221 – Системи підсічновогневого вирощування поступово підкорювали більшість помірних та тропічних лісів, де компонент slash «косити» терміну slash-and-burn передається як підсічно-, а burn «палити» – як вогневе, після чого отримано термін підсічновогневе вирощування.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до другого розділу

У даному дослідженні було проаналізовано характерні ознаки словникової аграрної термінології, яка відіграє ключову роль у сприянні точній та чіткій комунікації в галузі сільського господарства, харчової промисловості та перероблення сільськогосподарських продуктів. Серед найважливіших ознак цієї термінології є точність та специфічність, що дозволяють однозначно та чітко визначати ключові поняття в сільськогосподарській галузі.

Важливим аспектом є також стандартизація термінів, яка забезпечує їхню єдність та зрозумілість серед спеціалістів у галузі, а також допомагає уникнути неоднозначності в комунікації. Необхідність використання міжнародних стандартів термінології в цій галузі стає важливим аспектом для забезпечення збільшення ефективності спілкування та обміну знаннями у міжнародному контексті.

Також, варто відзначити, що у процесі перекладу аграрної термінології виникають певні труднощі, такі як неоднозначність та відсутність еквівалентів, які вимагають уважного підходу та використання спеціалізованих стратегій перекладу для забезпечення точності та належного розуміння термінологічних концепцій.

Отже, розуміння та використання характерних особливостей словникової аграрної термінології є важливим елементом підвищення якості комунікації та обміну знаннями в сільськогосподарській галузі, сприяючи точній і чіткій передачі інформації між спеціалістами та дослідниками.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ.

3.1. Переклад термінологічних запозичень

Значну кількість науково-технічних термінів, в даному випадку у термінології галузі рослинництва, становлять латинські та грецькі запозичення, так як найбільш популярним та виправданим є шлях утворення термінів шляхом запозичення з інших мов. На різних етапах становлення суспільства терміни запозичуються з різних мов, що зумовлюється різними історичними умовами. Так, музична та комерційна термінологія провідних європейських мов є, в основному, італійського походження (легато, адажіо, анданте, банк, авізо, лоро, альпарі), театральна та поштова — французького (антракт, партер, афіша, кур'єр, бандероль), спортивна — англійського (футбол, спорт, чемпіон, ринг), сільськогосподарська, ветеринарна, фармакологічна — латинського (матиола, мезембріантемум, кардія). Тому в науково-технічній літературі з'являється поняття термінологічного запозичення.

Переклад термінологічних запозичень здійснюється різними прийомами, а саме за допомогою міжмовних трансформацій — лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення будь-якого терміна. Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування [41, с 152].

Транскодування — це побуквенна чи фонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Даний прийом являється рідким винятком в практиці технічного перекладу (наприклад, *Matthiola* - матіола, *Anemone* – анемона). При перекладі способом транслітерації не слід забувати й про — фальшивих друзів перекладача, транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень смислу. Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу — калькуванню — передачі не

звуків, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу [41, с. 160].

Даний прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів. Наприклад: a standard key-combination – стандартна комбінація клавіш, рожева вода – rose water. Також переклад термінів-запозичень можливий шляхом опису значення [41, с. 165].

Такий прийом застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів, які подаються зазвичай в лапках. Також при перекладі термінологічних запозичень використовується трансформація емпізації (підсилення значення слова при перекладі) та нейтралізації, що має протилежне значення від емпізації. У випадку, коли словник не дає точного еквівалента тому чи іншому терміну, або ж коли застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу недоречне, можливими також є інші прийоми перекладу.

До інших трансформаційних прийомів, що застосовуються при перекладі термінів можна віднести конкретизацію та генералізацію [42, с. 192].

Конкретизація – процес, при якому одиниця більш широкого конкретнологічного змісту передається в мові перекладу одиницею конкретного змісту. При перекладі термінів також можливим є застосування прийому генералізації. Генералізація вихідного значення має місце в тих випадках, коли міра інформаційної упорядкованості вихідної одиниці вища за міру упорядкованості одиниці, що відповідає їй за змістом в мові перекладу. Але вибір засобу

перекладу може також визначатися контекстом, в якому функціонує дане термінологічне запозичення. Тому в даному випадку треба чітко визначити, до якого із стилів належить дана література, і на яку з верств населення вона розрахована.

3.2. Латинізми в аграрних текстах

НУБІП УКРАЇНИ

Питання входження латинської лексики в українську літературну мову ставляться як у спеціальних лінгвістичних розвідках (Л. С. Гриценко, Ю. В. Цимбалюк), так і у працях, які стосуються характеристики запозичень загалом (В. В. Акуленко, Л. Л. Гумецька, О. Г. Муромцева, Л. М. Полюга).

НУБІП УКРАЇНИ

У зарубіжній лінгвістиці серед численних праць вирізняються дослідження О. Б. Булики, В. С. Мошинської, Г. В. Рибіцької [32, с. 23]. Латинські слова, запозичені в цей час в англійську мову, стосуються медицини, фізики, механіки, біології, мистецтва, літератури, судочинства, законодавства, релігії тощо.

НУБІП УКРАЇНИ

Варто зазначити, що незалежно від того, безпосередньо з латинської мови чи через французьку було запозичене те чи те слово в англійську мову в XV–XVI ст., корінь (основа) латинського слова залишається без змін: лат. *irrito, irritāre* – англ. *irritate*; лат. *separāre* – англ. *separate*; а також *collect, correct, permit, produce* та багато інших.

НУБІП УКРАЇНИ

Ця особливість має істотне значення для історії мови при розв'язанні питання про час та епоху, коли було запозичене те чи те латинське слово. У XV–XVI ст., а також пізніше, у XVI–XVII ст., деякі латинізми були запозичені в англійську мову вдруге, бо ті самі латинські лексеми вже ввійшли до словникового складу англійської мови багато століть тому.

НУБІП УКРАЇНИ

Так, запозичене з латинської мови в давньоанглійську слово *episcopus* (VII ст.) перетворилося в *bishop*, а повторне запозичення цього слова в XV ст. дало сучасне слово *episcopal*. Аналогічно лат. *discus* дало сучасне слово *dish* (з давньоанглійської *disk*) та *disc*.

НУБІП УКРАЇНИ

Прикладів таких етимологічних пар (дублетів) в англійській мові дуже багато: *sure – secure* (з давньофр. *seure* та лат. *secūrus*); *ray – radius* (з давньофр. *rai* та лат. *radius*); *vowel – vocal* (з давньофр. *vouet* та лат. *vōcālis*) тощо.

НУБІП УКРАЇНИ

Щодо етимології, обидва слова кожної пари походять від латинського кореня: *sure* та *secure*, від лат. *secūrum* тощо. При запозиченні іншомовних слів часто змінювалась належність їх до певного морфологічного класу частин мови.

У такому разі «запозичувався», власне, корінь (основа) слова (іноді з префіксом), який уже в англійській мові вживався, як та чи та частина мови [36, с. 79].

Так, запозичене в XVI ст. латинське *adeptus*, дієприкметник минулого часу від *ad (ipisci) (attain)* (пор. рос. адепт), уже в 1553 р. трапляється у вигляді дієслова *to adept* у формі «how could you have adepted such prerogative».

Пізніше *adepi* уживається як прикметник та іменник, які залишилися і в сучасній мові. Подібним способом від латинського *ad nihil* був утворений прикметник *adnichilitate* (reduce to nothing): «such poore adnichilitate orphans». Від

латинського *invigilare* (be watch) було утворено прикметник *invigilate*, як у сполученні *to be invigilate* (be watchful), а пізніше дієслово з тим же значенням:

«to invigilate thus much for me» [32, с. 158].

Виокремлюючи термін «лексичний латинізм» як об'єкт спеціального мовознавчого дослідження, треба зазначити, що це поняття не отримало ще

загальноприйнятого визначення. У науковій літературі з проблем лексичних запозичень уживаються терміни «латинізм», «латиномовне запозичення», «греко-латинізм», «латинське запозичення», «латиноосновний полонізм».

Найчастіше лінгвісти трактують «латинізм» як слово чи зворот, запозичені з латинської мови і такі, що сприймаються як чужорідні елементи (Д. І. Ганич, І.

С. Опійник, С. В. Семчинський).

Таке витлумачення не є цілком прийнятним, бо сприйняття запозичень як чужорідних елементів є суб'єктивним явищем для носіїв мови, яке залежить від рівня володіння іноземними мовами, загальноосвітнього рівня людини та її мовної інтуїції.

При визначенні латинізму важливим є принцип установлення джерела запозичення. У сучасній лінгвістиці наявні цілком протилежні, навіть несумісні погляди на цю проблему. Особливі ускладнення виникають через хронологічну віддаленість класичних і сучасних мов, недосконалість, а часом і відсутність етимологічних досліджень.

Сучасні німецькі славісти пропонують термін *Eurolatein* «євролатина» як умовну назву, що означає живу спадщину античності і гуманістичного Ренесансу

в європейських мовах. Водночас висловлюється сумнів щодо правомірності використання терміна «латинізм» у слов'янських мовах, оскільки слов'янські народи та їх чисельність, мовляв, так пізно з'явилися на історичній арені, що не може бути й мови про латинське мовне середовище [39, с. 127].

Дослідники виділяють окремий латинський лексичний пласт – «культизми чи латинізми» (*culitismos* o *latinismos*), тобто ті слова, які запозичені в більш пізній період розвитку романської мови і здебільшого книжним шляхом (В.В. Виноградов). Тому вони зазнавали тільки мінімальної фонетико-морфологічної адаптації (ісп. *voluntad*, *monumento*, *tirano*, *ocasiyn*, *consilo*, *insolencia*). Лексичні одиниці, які увійшли в мову в результаті дії релатинізації, виявляють з погляду походження певну подвійність. Вони одночасно продовжують і старі форми, утворені за участю латини [37, с. 4].

Семантична адаптація латинізмів є складним багаторівневим процесом.

Латиномовні запозичення неоднотипні за відношенням до слова-етимона.

Тут представлені кілька типів залежності:

а) моносемантичне запозичення в українській мові співвідноситься з однозначним латинським словом, причому помітних змін у семантиці слів не відбувається;

б) збереження однозначності не супроводжується тотожністю значень, що пояснюється змінами або уточненнями у денотаті;

в) семантична структура багатозначного слова-етимона спрощується;

г) полісемантичні українські лексеми співвідносяться з моносемантичним словом у мові-джерелі; д) слова, які є багатозначними в українській мові і в мові-джерелі [39, с. 98].

Значна кількість латинських слів була запозичена без орфографічних змін: *alibi*, *animal*, *errata*, *formula*, *folio*, *item*, *maximum*, *minimum*, *superior* та інші.

Численна група слів, запозичених з латинської мови, характеризуються частковими змінами в орфографії, які полягали в скороченні слова за рахунок:

а) відкидання суфіксів;

б) відкидання відмінкових закінчень.

Прикладами таких слів можуть бути:

a) consult (< лат. consult-āre), expect (< conspicuous, лат. extern-us > external; лат. celeritas > celerity тощо [34, с. 58].

Сучасна ботанічна номенклатура бере початок від систем назв рослин і тварин, які вживали дослідники середніх віків і навіть ще більш давніх часів.

Мовою вчених середньовіччя, як відомо, була латинь.

Саме через багатовікові традиції мертву мову древніх латинців використовували в ботаніці, зоології, мікології, мікробіології, медицині, землеробстві.

Біологічна латинь – це мова фахівців-систематиків, вона досить спрощена у граматичному плані, у ній багато запозичень із грецької та інших мов. Латинь використовується в біологічній термінології, назвах таксономічних категорій, понять, хвороб та засобів боротьби з ними і, передусім, у назвах видів рослин, тварин, грибів, бактерій і вірусів.

В одній і тій же рослині або тварині в різних народів, які говорять різними мовами і діалектами, що живуть у різних країнах, регіонах і місцевостях, можуть бути, відповідно, сотні різних назв.

На Землі існує понад 450 тисяч рослин. Їх необхідно було систематизувати, дати кожній свою назву. За цю справу взявся відомий шведський ботанік Карл Лінней (1707–1778). Великою заслугою К. Ліннея є запровадження для рослин чітких назв, які складаються з двох слів, так званої подвійної, або бінарної, номенклатури. Види рослин він об'єднав у роди. Назва кожного виду складається з двох слів, де перше означає рід, а разом перше й друге становлять назву виду.

Ця номенклатура повністю зберегла своє наукове значення і в наші дні [40, с. 61].

Латинські запозичення поширені в землеробстві. Тематична структура сучасної термінології землеробства складається з 13 тематичних груп (назви властивостей і характеристик; назви процесів та дій; назви знарядь праці, приладів і механізмів; назви показників та величин; назви сільськогосподарських культур і їхніх частин; назви законів землеробства; назви добрив і пестицидів; назви сільськогосподарських угідь; назви систем землеробства; назви сівозмін; назви

хвороб і шкідників сільгоспкультур; назви осіб за видом діяльності, назви ґрунтів) залежать від універсальної концептуальної структури наукової картини світу (основні категорії: кількість, якість, предмет (об'єкт), дія, подія (результат), стан, місце, шлях (мета).

На наш погляд, найперспективнішим напрямом дослідження цієї терміносистеми є розгляд землеробської картини світу з когнітивно-номасіологічного погляду. Важливою прикладною термінологічною проблемою є лексикографічний опис наукових галузей, що спирається на сучасну лексикографічну теорію, яка має специфіку щодо термінологічної лексики (формулювання дефініцій за правилами, розмежування термінології та номенклатури та ін.).

На сучасному етапі гострою потребою є укладання словників сільськогосподарської (землеробської) термінології, які максимально повно відображали б її системну організацію. Для формування наукової термінології землеробства (початок формування кінець XIX ст.) визначальними є два періоди: 20-ті та 90-ті рр. XX ст. початок XXI ст., які характеризуються активізацією процесів кодифікації.

Звуження сфери функціонування термінології з 30-х до 90-х років, зумовлене соціолінгвістичними чинниками, негативно позначилося на її якісному та кількісному складі. З погляду походження термінологія землеробства відзначається гетерогенністю. У термінології не спостерігається переважання запозичень, як у більшості українських терміносистем, що зумовлено давньою історією формування землеробства як галузі суспільної діяльності українців.

Запозичені землеробські терміни поділяються на власне запозичення та інтернаціоналізми (уживаються з тими самими значеннями не менш ніж у трьох неблизькоспоріднених мовах). Джерела запозичень: грецька, латинська, англійська, німецька, французька, перська та інші мови з переважанням грецизмів та латинізмів.

Опис системної організації землеробської термінології полягав передусім у виокремленні в межах конкретних тематичних груп лексико-семантичних парадигм, протиставлених за різними семантичними ознаками (синонімічні, антонімічні).

Оскільки термінологія землеробства, як і будь-яка інша терміносистема, є підсистемою лексичного складу літературної мови, такі типи семантичних відношень (і зовнішньо-, і внутрішньосистемних), як синонімія, антонімія, полісемія, омонімія, властиві їй повною мірою [40, с. 209].

Синонімія одна з основних проблем процесу кодифікації термінології, проте повністю позбавитися від неї не можливо, оскільки вона є свідченням динаміки і розвитку мовної системи.

У пропонованому дослідженні подано класифікації синонімів за такими аспектами: за ступенем тотожності семного складу (абсолютні синоніми та часткові синоніми); за структурою (однослови, композити, словосполучення); за морфемною структурою (спільнокореневі, різнокореневі).

Факт наявності синонімів у сучасній українській термінології землеробства свідчить про недостатній рівень її впорядкованості, хоч це й пояснюється об'єктивними причинами.

Часткова тотожність указує на функціонування двох різних, хоч і близьких за значенням, термінів. У терміносистемі землеробства представлено також варіанти (формально-структурні та ономазіологічні). Безумовно, надмірна кількість синонімів ускладнює спілкування, але водночас синонімія – це свідчення природного розвитку мови.

Отже, опрацювання термінологічних синонімів, добір вдалого відповідника мають сприяти підвищенню рівня системності термінології. Антонімічні відношення, виявлені в землеробській термінології, установлюються на основі полярного протиставлення значень одиниць абстрактної лексики. За структурним критерієм у терміносистемі виокремлено лексичні та словотвірні антоніми, за семантичним – контрарні, комплементарні та векторні.

Багатозначність у терміносистемі є зовнішньосистемною і внутрішньосистемною, формується на основі метафоричних, метонімічних та функціональних перенесень значень. У термінології вона небажана, проте виправдана як засіб мовної економії. У терміносистемі представлено зовнішньосистемні лексичні омоніми, утворені в результаті звукового збігу різних за походженням слів (етимологічні), словотворчих процесів (словотвірні) та розкладу полісемії слів (семантичні). Міжгалузеві термини-омоніми землеробства усталилися спеціалізацією, адаптацією значення загальнонаукових термінів відповідно до системи понять терміносистеми-реципієнта [38, с. 175].

У термінології землеробства номінативні одиниці створюються засобами морфологічного та неморфологічного словотвору. Продуктивними також є аналітичні найменування (терминисловосполучення). Морфологічний спосіб творення слів представлений своїми основними різновидами: афіксацією, складанням та абрєвіацією.

Афіксація полягає у приєднанні словотворчого форманта до твірної основи задля створення нової номінативної одиниці, що належить до певної ономазіологічної категорії (предметність, процесуальність, атрибутивність).

Словотворчий формант є носієм словотворчого значення, який визначає семантику похідного слова. Він може бути і полісемічними, і синонімічними [35, с. 302].

Розподіл термінологічної лексики за різними галузями знання показав, що найбільшою кількістю латинської термінології послуговуються медицина та фізіологія, професійна підмова освіти і виховання, лінгвістика та право, що пов'язано з роллю латини як «Lingua Franca» у середньовіччі, коли більшість наукових трактатів писалася та друкувалася латинською мовою. Саме на Середні віки припадає становлення наукової термінології цих галузей наук. Результати поділу іменників-латинізмів за морфологічною будовою вказують на те, що найбільш об'ємною є група похідних іменників, найменш чисельною – простих. Найбільша частина запозичених іменників з латини належить до високого та нейтрального стилів.

3.3. Досягнення адекватності перекладу термінологічних запозичень

Як відомо, основним завданням перекладу є досягнення адекватності. Під цим терміном розуміють вичерпну передачу смислового змісту оригіналу і повну функціонально-стилістичну відповідність йому.

На думку Л. Бархударова та Ю. Найди, переклад ніколи не може бути повним та абсолютним еквівалентом оригіналу, а намагання досягти еквівалентності може призвести до значного відходу від оригіналу. Проте, зважаючи на контекстуальне значення, слід звернутись до словосполучення «ремонтний молодняк» – herd replacements. Беручи до уваги такий переклад, можна припустити, що термін українською мовою більш вичерпний, ніж його англійський відповідник.

Це зумовлено тим, що в англійській мові перше значення терміна «молодняк» означає поріст лісу, не стосується тваринного світу.

Цей вид перекладу можна назвати «генералізацією значення», тому що термін “herd” – стадо – передбачає наявність корів різного віку, статі, а не лише молодняку.

Крім цього, такий вид перекладу вважається найважчим, тому що словосполучення складається із загальноживаних слів, які лише в галузі тваринництва набувають певного значення як термін. Динаміка фахової мови тваринництва досить часто віддаляє її від вихідної бази загальнолітературної мови та може призвести до виникнення непорозумінь між фахівцем та нефахівцем, створює штучну атмосферу елітарності [52].

Термін «теля» в роботах українських науковців має значення молодняк великої рогатої худоби у віці до одного року. Цей термін має чіткий відповідник в англійській мові calf:

- 1) the young of cattle, esp. domestic cattle;
- 2) the young of certain other mammals, such as the buffalo, elephant, giraffe, and whale;

3) a large piece of floating ice detached from an iceberg, etc.;

4) another name for calfskin [53]. Термін теля не потребує контексту, адже цей термін однозначний, не вимагає уточнень. Те ж стосується й слова «телиця», для якого вживають усталений еквівалент heifer. «Нетель» – тільки телиця, за словником подано також відповідник heifer.

Як бачимо, виникає двозначність терміна, оскільки «телиця» – це молода корова, яка ще жодного разу не телілася, а «нетель» – це молода корова, яка ще жодного разу не була вагітною.

Перш за все така двозначність виникає в українській мові через дещо інший підхід до методологічного вивчення галузі тваринництва. Безумовно, не варто говорити про відсутність відповідника в тій чи іншій мові. Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексики.

Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках. У деяких випадках варто звернутися до конкретизації значення, яка зумовлена розбіжностями у функціональних характеристиках лексичного елемента терміна вихідної мови. Фахові тексти у галузі тваринництва мають свою специфіку побудови. Її формують, наприклад, такі ознаки:

1) дієслово втрачає своє часове співвідношення і вживається здебільшого в теперішньому часі;

2) дієслово найчастіше вживається у пасивній формі;

3) дієслово як вид слова відіграє відносно меншу роль;

4) іменник відіграє важливішу роль;

5) однина вживається частіше, ніж множина;

6) прикметник вживається досить часто [55].

Нижче надано фрагменти зі статті І. Супрун «Етографи форм поведінки коней американської чверть-кровної породи» з деякими специфічними ознаками

галузі тваринництва. Зроблено огляд основних літературних джерел з поведінки коней. – An ethogram of behavior forms among mares was developed (Бондаренко, 2015).

У наведеному прикладі зберігається одна з головних ознак, а саме дієслово вжито у пасивній формі. Крім того, слід звернути увагу на переклад терміна «кінь», адже у словнику знаходимо такий переклад:

- 1) horse, steed (поет.);
- 2) knight;
- 3) vaulting horse, pommel horse.

Натомість mare має відповідник «кобила»:

- 1) самка жеребця; лошиця;
- 2) те саме, що кінь. Зважаючи саме на ту особливість, що іменник у фахових текстах відіграє важливішу роль порівняно з дієсловом, можна зробити висновок, що термін mare вжито більш доцільно, оскільки контекстуально речення оточене такими термінами, як: «лактуючі кобили», «лоша», «поведінка матері», «жеребна кобила».

У статті Ю. Осадчої «Природа аномалій та смертності ембріонів страусів» бачимо відмінну рису фахового тексту, а саме переважання іменників над іншими частинами мови. Описані дані фенотипного аналізу особливостей ембріональних аномалій та спектр і частота прояву морфологічних аномалій розвитку ембріонів страусів. – Described information to the phenotype analysis of features of embryo anomalies and spectrum and frequency of display of morphological anomalies development of embryos of ostriches.

З наведених прикладів бачимо, що важливо не лише перекласти фаховий текст з урахуванням граматичних особливостей мови перекладу, а й віднайти саме той варіантний відповідник, який вжито автором у тексті мовою оригіналу.

Ця справа вимагає знаходження еквівалента не лише для уривку, який необхідно перекласти, а й за необхідності опрацювати контекстуальне оточення для досягнення еквівалентності не лише терміна, а й усього тексту, що, безумовно, свідчитиме про компетентність та професіоналізм перекладача.

3.4. Переклад термінологічних запозичень з текстів на тему “Фітопатологія”

Для вирішення проблеми перекладу симптомів та ознак захворювання рослин можна використовувати аналіз понятійних систем у фітопатології для порівняння та збагачення перекладів термінів. Цей аналіз також допоможе виявити і використати ефективні перекладацькі прийоми в ситуаціях, коли відсутній чіткий відповідник терміну в словнику обох мов.

У галузі фітопатології еностерігається наявність певних симптомів та ознак захворювань рослин, які мають відповідні терміни як у українській, так і в англійській мові. У деяких англомовних джерелах, зокрема в CMG Garden Notes № 331 Plant Pathology, захворювання рослин класифікуються на основі розрізнення між симптомами та ознаками.

Симптоми включають реакції рослин на патогени, тоді як ознаки вказують на присутність конкретних патогенів, що спричиняють захворювання. Українська класифікація не проводить розрізнення між ознаками та симптомами.

Ця відмінність у класифікації створює труднощі під час перекладу, оскільки найбільш важливим є знаходження відповідних еквівалентів. Відсутність адекватних термінів у мові перекладу призводить до безеквівалентності, яку можна вирішити за допомогою аналізу та порівняння понятійних систем, що лежать в основі терміносистем обох мов.

Для подолання цієї проблеми під час перекладу використовуються різні перекладацькі прийоми, зокрема калькування з використанням граматичних і лексичних трансформацій, описовий переклад та транскодування.

За згаданим вище англомовним джерелом, до симптомів відносять: blight, canker, chlorosis, decline, dieback, distortion, gall or gall-like, gummosis, leaf distortion, leaf scorch, leaf spot, mosaic, necrosis, stunting, wilt, witches broom, insect feeding injury. Відповідно, ознаками вважаються: conks, fruiting bodies, mildew,

mushrooms, mycelium, rhizomorphs, slime flux or ooze, spore masses, insects [50]. За українською класифікацією, ознаки та симптоми не відокремлюються. В україномовних джерелах до симптомів належать: вилт, плямистості або некрози, нарости, пухлини або гали, нальоти, гнилі, сажка або руйнування уражених органів рослини, подушечки або пустилі, деформація [45, с. 8–10].

Під час перекладу безеквівалентної лексики використовуються такі прийоми: калькування із застосуванням граматичних і лексичних трансформацій (заміна частин мови, лексична заміна), описовий переклад, транскодування [44].

Для здійснення двостороннього перекладу термінів у фітопатології ми спробуємо порівняти класифікації саме симптомів захворювання рослин, проаналізувати та знайти відсутність їхніх еквівалентів у мові перекладу.

У порівняльній таблиці 1 наведено приклади саме класифікації симптомів хвороб рослин, що порівнюється в обох мовах перекладу (англійська, українська)

із зазначеними перекладацькими прийомами, які було використано у словнику Lingvo x5, та запропонованого нами перекладу відповідників термінів за їх браку в класифікації вихідної мови. Із проаналізованої класифікації простежується тенденція вчених давати звичну назву симптомам (гнилі, в'янення) або додавати до назви хвороби рослини загальну назву збудника (бактерія, вірус, гриб), що

спричиняє хворобу. Симптоми хвороб, які мають звичні назви, вимагають пошуку еквівалентного перекладу.

Якщо відсутній симптом у класифікації вихідної мови (англійської), потрібно зайти його відповідник серед термінів, що позначають ознаку цієї хвороби в мові перекладу (української). За Л. Білозерською, поширеним явищем у науково-технічних текстах є асоціативне мислення, але образність термінів немає експресивного забарвлення, і вони набувають звичайного значення. Метафора переносить значення за подібністю [43, с. 156]. Їх перекладають за

допомогою калькування: *whiches broom* – відьмині мітли, *curl* – кучерявість, *twisting* – скручування. Під час аналізу перекладу симптомів захворювання рослин простежується тенденція до використання перекладацького прийому транскодування, якщо термін, що позначає симптом хвороби, має латинське

походження: *gummosis* – гомоз, *necrosis* – некроз, *chlorosis* – хлороз, *mosaic* – мозаїка, *gall* – гали, *mummification* – муміфікація [47, с. 38–110; 10].

Через відмінність у класифікаціях, яку ми чітко простежуємо в наведеній таблиці 1, доводиться шукати еквіваленти серед інших відповідників вихідної мови, які частково збігаються за значенням або ознакою з мовою перекладу, як у

випадку з *mummification* – муміфікація, яка відсутня в класифікації симптомів мови перекладу (англійська), але таке поняття теж є в мові перекладу (українська). Також ті терміни, які позначають симптоми захворювання вихідної

мови (англійська), визначаються як хвороба в мові перекладу (українська) і

навпаки. Наприклад, *mosaic* – мозаїка, *canker* – рак, *chlorosis* – хлороз, *stunting* – карликовість – в українській фітопатології – це хвороба [45, с. 9–10], а в англійській класифікації – симптом; *sucker* – сміц в українській класифікації – симптом, а в англійській – захворювання [50].

Способи перекладу таких симптомів і хвороб дуже різноманітні, і використовують їх у поєднанні. Терміни перекладають за допомогою транскодування або з частковим застосуванням калькування + лексичні трансформації, якщо в англійській мові додається слово *disease*, назва збудника латинською мовою, назва рослини і її уражена частина.

Наприклад, *anthracium root rot* – антракніоз (транскодування + генералізація) / коренева гниль (калькування + генералізація); *tobacco and tomato mosaic* – мозаїка тютюнова томатів, *potatoe mosaic* – мозаїка картоплі (калькування + транскодування); *helminthosis disease* – гельмінтоспоріоз (транскодування + генералізація); *fusarium ear blight of corn* – фузаріоз качанів кукурудзи (транскодування + генералізація) [51].

Інтерпретація симптомів та ознак захворювання рослин також ускладнюється під час перекладу з англійської на українську мову, коли терміни утворені з іншої частини мови та немає прямого відповідника в мові перекладу:

browning – робитися коричневим, *sooty* – вкритий сажею, *bronzing* – ставати кольору бронзи, *marginal* – який є на краю, *leathery* – схожий на шкіру, *streaked* –

вкритий полосами. У цьому випадку теж застосовують калькування з лексичними та граматичними трансформаціями.

Пояснення цього явища можна знайти в працях А. Кульчицької та А. Суперанської, які зазначають такі способи творення термінів: зміна значення слова, запозичення (з латинської та грецької мов), утворення термінів за допомогою словотворення (суфіксів, префіксів, складання основ слів) або семантичного способу [46; 8].

Тому для уникнення описового перекладу ознак хвороб ми пропонуємо застосовувати калькування + лексичні трансформації (повна або часткова заміна, додавання) [44, с. 125] із пошуком схожого терміна мови перекладу, якщо це можливо за контекстом: *marginal browning of the leaves* – ржавіння країв листя, *stunted wheat* – карликовість пшениці, *stippled leaves* – плямистість листя, *purple stems may be telling you that your plants will grow slower* – багровіння стебла може вказувати на повільний ріст рослин, *bacterial leaf streak of wheat* – чорний плямистий бактеріоз пшениці [49].

Наведені вище симптоми хвороб у таблиці 1 та багатьох інших мають спільні прояви хвороб, але до зазначеної класифікації вони не входять в одній із мов перекладу та не всі їхні відповідники можна знайти у вузькоспеціалізованих перекладних словниках українською мовою. Окрім того, є синонімічний ряд у звичних назвах хвороб, які в англійській класифікації не зазначені, а в українській класифікації належать до симптомів: *karnal bunt (partial bunt)* – індійська сажка пшениці, *spot blotch (foliar blight)* – звичайна коренева гниль, *tan spot (yellow spot)* – піренофороз (гельмінтоспоріоз) пшениці [51].

Підтвердження нашого спостереження можна побачити в роботах професора фітопатології Джона Чарльза Волкера. Він пов'язує це з історією розвитку фітопатології, коли різні дослідники описували одну й ту ж хворобу, та не було достовірно відомо ім'я винахідника цієї хвороби або відсутнє узгодження належності роду збудника до певного виду. Тому й існує певна варіативність у назвах захворювань для одного збудника: *fusariosis (fusarial diseases)* – фузаріоз, *fusariosis of corn (corn fusarium)* – фузаріоз кукурудзи, *wheat*

spot blotch (helminthosporium leaf blight of wheat) – гельмінтоспоріоз листя пшениці [49, 13]. У своїй праці професор наводить яскраві приклади великої групи хвороб, які відомі під назвою іржа (rust) та сажка (smut). На його думку, іржа отримала свою назву за довго до того, як патогени були визнані причиною хвороб. Таку звичну назву почали використовувати через прояв спільних ознак хвороби (характерного ржавого кольору маси спор).

Очевидно, що назва хвороби й патогену увійшла у вжиток, ще за довго до того, як було зрозумілим причинно-наслідковий зв'язок між ними. Зазначимо, що приклади хвороб пшениці та їхній синонімічний ряд назв в англійській мові:

leaf rust (brown rust) – іржа карликова, stem rust (black rust) – іржа стеблова, stripe rust (yellow rust) – жовта іржа, common and dwarf bunt (stinking smut) – тверда сажка [51]. Ту саму хронологію в розвитку подій він простежує групу захворювань під назвою сажка (smut) та пояснює, що важко розділити поняття назви хвороби сажка з її збудником, коли хвора рослина може бути носієм збудника.

Таблиця 1.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
Wilt – general wilting of the plant or plant part.	В'янення або вілт – пониклість листків і стебел через втрату тургору клітинами.	Переклад з англійської на українську: 1. вілт (застосований перекладацький прийом транскодування); 2. в'янення (застосований перекладацький	При перекладі з англійської на українську можна вживати обидва терміна вілт або в'янення для позначення симптому wilt.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
		прийом калькування).	
Necrosis – dead tissue – necrotic areas are also so generic that without additional details diagnosis is impossible.	Плямистості або некрози – відмерлі ділянки тканин.	Переклад з англійської на українську: 1. некроз (перекладацький прийом транскодування).	Симптом є в обох понятійних системах і для нього є повний відповідник necrosis. В українській терміносистемі плямистість позначається як узагальнюючий симптом, що з'являється на різних частинах рослини. В англійській класифікації опис плямистості подається окремо від некрозу. При перекладі симптому з української на англійську варто зазначити уражену частину рослини, наприклад, leaf spot. При перекладі на українську з англійської можна вжити узагальнюючий термін плямистість (генералізація).
Leaf spot – a spot or lesion on the leaf.	Відсутній симптом у цій українській класифікації.	Переклад з англійської на українську відсутній. Переклад з	Відсутній симптом у цій англійській класифікації.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
		англійської на російську присутній із додаванням слова disease: 1. leaf spot disease – плямистість листя огірків (застосований перекладацький прийом калькування + контекстуальна заміна).	
Gall – abnormal, localized swelling or enlargement of plant part. It could be caused by insects, mites, diseases, or abiotic disorders.	Нарости, пухлини або гали – надмірне розростання уражених органів або збільшення їх розмірів.	Переклад з англійської на українську мову: 1. Гали (перекладацький прийом транскодування).	У словнику присутній еквівалент, але допущено помилку (гал). В українській терміносистемі симптом гали має форму множини.
Mildew – a white or grayish powdery growth on leaves [13].	Існує відмінність у класифікаціях. Mildew належить до ознак в англійській класифікації. В українській класифікації ознаки симптоми не розділяються.	Нальоти – поява білого, сірого повітряного сплетіння грибниці і спораношення і збудника на листі, пагонах, плодах та квітках.	Англійська загальнопозначаюча ознака mildew відповідає українському симптому нальоти, що можна вважати еквівалентом перекладу. Нальоти можуть бути різними на вигляд і спричинятися різними грибами, але російський переклад несправжня

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
			борошниста роса вже наявний у словниках.
Відсутній симптом у цій англійській класифікації.	Гнилі – виникають внаслідок руйнування вмісту клітин та перетворення уражених органів в безформенну масу із неприємним запахом.	Переклад з української на англійську: 1. rotten stuff (перекладацький прийом описовий переклад); 2. rot (перекладацький прийом калькування); 3. mould (пліснява, цвіль) (перекладацький прийом калькування).	З огляду на опис у словнику пропонуємо перекладати гнилі, що викликані бактеріями як rot, а ті що спричинені грибами mold (mould) – цвілі.
Відсутній симптом у цій англійській класифікації.	Подушечки або пустоли – візуально проявляються у вигляді невеликих горбиків. Типові пустоли з'являються за ураженими рослин іржастими грибами.	Переклад з української на англійську пустоли: 1. pustule (перекладацький прийом транскодування).	Англійський термін pustule лише частково підходить для перекладу українського симптому подушечки або пустоли. Термін не належить в даній англійській класифікації ні до симптомів, ні до ознак, але таке поняття теж є у мові перекладу.
Distortion – malformed plant tissue.	Деформація – втрата типової форми уражених	Переклад з англійської на українську мову: 1.	Відзначається відмінність у класифікаціях.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
	органів рослин, розростання окремих тканин (кучерявість), проростання сплячих бруньок (відьмині мітли), нерівномірний ріст пагонів і стебелів (біла іржа) та плодів (парша).	спотворення, перекручування (калькування); 2. деформація техн. (еквівалентний переклад симптому).	Український термін деформація відповідає англійському distortion, але звертаємо увагу на те, що український симптом деформація охоплює також ознаки, що в англійській класифікації віднесені до інших симптомів.
Chlorosis yellowing	Хлороз жовтіння	Переклад з англійської на українську: 1. хлороз (транскодування); 2. плямистість листя (описовий переклад).	При перекладі з англійської на українську, важливо враховувати, що в українській мові хлороз та мозаїка - це хвороби, спричинені вірусами, тому можна використовувати еквіваленти словника, якщо вказані збудники захворювання.
Mosaic varying patterns of light and dark plant tissue	Мозаїка	Переклад з англійської на українську: 1. мозаїка (транскодування).	Даний симптом також відсутній у цій українській класифікації, але може бути перекладений відповідно до контексту та специфікації збудника хвороби.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
Муміфікація	Mummification	Переклад з української на англійську: mummification (транскодування).	Хоча відсутність цього терміна у даній англійській класифікації, mummification відповідає симптому 1. хвороби, який може бути перекладений відповідно.
Blight – a rapid discoloration and death of twigs, foliage, or flowers	Відсутній симптом у цій українській класифікації	Переклад з англійської на українську: 1. Хвороба рослин, що характеризується в'яненням, припиненням росту, обпаданням листя без гниття (описовий переклад).	Цей узагальнюючий англійський термін 1. blight може бути перекладений українським еквівалентом грибні хвороби, залежно від контексту та специфікації збудника хвороби.
Decline – progressive decrease in plant vigor	Відсутній симптом у цій українській класифікації	Переклад з англійської на українську: 1. зменшення (еквівалентний переклад); 2. погіршення здоров'я (еквівалентний переклад); 3. в'янення, вілт, бот. (еквівалентний переклад). Переклад з англійської на	Український термін "погіршення стійкості рослини" відповідає даному симптому. Терміни "в'янення" та "вілт" не відображають справжній сенс у цьому контексті.

Англійська класифікація симптомів захворювань рослин	Українська класифікація симптомів захворювань рослин	Переклад термінів за словником Lingvo x5 та його перекладацький аналіз	Коментар і запропонований переклад у разі відсутності еквівалентів
		російську: 1. зменшення (еквівалентний переклад); 2. погіршення здоров'я (еквівалентний переклад).	
Dieback progressive death of shoot, branch, or root starting at the tip	Відсутній симптом у цій українській класифікації	Переклад англійської на українську: 1. Відмирання (застосований еквівалентний переклад). Переклад з англійської на російську: 1. відмирання верхівок дерев (описовий переклад); 2. суховерхість.	Український термін "відмирання" відповідає даному симптому. Термін "суховерхість" більш деталізований аспект даного симптому.

Тому в той час, коли було з'ясовано патоген і причиннонаслідковий зв'язок із хворобою, термін вже використовувався для позначення захворювання. З розвитком фітопатології як науки з'явилися нові факти про захворювання і виникла нова класифікація хвороб рослин за збудником. Класифікація хвороб рослин за збудником є найбільш визнаною та спричиняє менші труднощі під час перекладу з української мови на англійську.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до третього розділу

Отже, термінологія в аграрній галузі відіграє ключову роль у забезпеченні точності та системності фахових текстів. Аналіз термінологічних синонімів виявляє важливість добору правильного відповідника для підвищення рівня системності та зрозумілості. Додаткове вивчення антонімічних відношень підкреслює складність перекладу та необхідність уважного аналізу контексту та семантичних нюансів.

Багатозначність у терміносистемі є необхідним явищем, яке формується на основі метафоричних, метонімічних та функціональних перенесень значень. Незважаючи на те, що багатозначність небажана, вона є необхідним засобом мовної економії, що враховується при виборі відповідників термінів у процесі перекладу.

Створення номінативних одиниць у термінології землеробства відбувається за допомогою морфологічного та неморфологічного словотвору, де афіксація виступає як один із основних методів творення слів. Врахування морфологічних особливостей та аналіз семантики допомагають у виборі відповідних еквівалентів для забезпечення точності перекладу термінів.

Особливу увагу слід приділити проблематиці перекладу у галузі фітопатології. Образність, синонімічність та структурні відмінності між мовами створюють труднощі для перекладачів, які стикаються з відсутністю еквівалентів у словниках. Застосування різноманітних перекладацьких прийомів, таких як транскодування, калькування та описовий переклад, допомагає подолати ці труднощі та забезпечити належне розуміння спеціалізованої термінології у фахових текстах.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість точності, системності та контекстуального розуміння у процесі використання та перекладу термінології землеробства. Врахування цих аспектів сприяє ефективній комунікації та передачі наукової інформації у цій важливій галузі науки.

Висновки

Аграрний сектор, як суттєва галузь економіки, постійно зазнає впливу технологічних та наукових досягнень. Одним з важливих аспектів його розвитку є використання та інтеграція термінологічних запозичень. Запозичення, що входять до складу мовного репертуару аграрного сектору, відіграють критичну роль у покращенні спеціалізованого мовлення та поглибленні знань у цій області. Це стає можливим завдяки декільком функціям, які вони виконують.

По-перше, засвоєння нових термінів через запозичення розширює та актуалізує лексикон аграрного сектору. Це дозволяє ефективно впроваджувати сучасні технології та інновації, забезпечуючи точне та зрозуміле спілкування між фахівцями та сприяючи подальшому розвитку галузі.

По-друге, запозичення сприяють уніфікації термінології аграрного сектору з міжнародними стандартами. Використання спільних термінів та концепцій полегшує спілкування та обмін інформацією з міжнародними партнерами, сприяє впровадженню передового досвіду та сучасних технологій.

По-третє, запозичення відображають передові наукові досягнення та сприяють їх інтеграції у практику аграрного сектору. Вони є важливим інструментом для передачі нових ідей, концепцій та технологій, що сприяє постійній модернізації галузі та підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Крім того, запозичення в аграрних текстах дозволяють виражати специфічні поняття та концепції, які не мають точного відповідника українською мовою. Використання цих термінів полегшує передачу точної інформації та сприяє ефективному спілкуванню та розумінню у професійному середовищі.

У підсумку, зрозуміння та використання запозичень у аграрному секторі є важливим елементом професійного розвитку. Вони сприяють розширенню лексикону, використанню міжнародної термінології, впровадженню наукових досягнень та полегшують спілкування між фахівцями. Подальші дослідження у

цій галузі можуть допомогти ефективніше використовувати та розуміти запозичення, що сприятиме подальшому покращенню аграрного сектору та розвитку сільського господарства.

Аграрний сектор, як суттєва галузь економіки, постійно зазнає впливу технологічних та наукових досягнень. Одним з важливих аспектів його розвитку є використання та інтеграція термінологічних запозичень. Запозичення, що входять до складу мовного репертуару аграрного сектору, відіграють критичну роль у покращенні спеціалізованого мовлення та поглибленні знань у цій області.

Це стає можливим завдяки декільком функціям, які вони виконують.

По-перше, засвоєння нових термінів через запозичення розширює та актуалізує лексикон аграрного сектору. Це дозволяє ефективно впроваджувати сучасні технології та інновації, забезпечуючи точне та зрозуміле спілкування між фахівцями та сприяючи подальшому розвитку галузі.

По-друге, запозичення сприяють уніфікації термінології аграрного сектору з міжнародними стандартами. Використання спільних термінів та концепцій полегшує спілкування та обмін інформацією з міжнародними партнерами, сприяє впровадженню передового досвіду та сучасних технологій.

По-третє, запозичення відображають передові наукові досягнення та сприяють їх інтеграції у практику аграрного сектору. Вони є важливим інструментом для передачі нових ідей, концепцій та технологій, що сприяє постійній модернізації галузі та підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Крім того, запозичення в аграрних текстах дозволяють виражати специфічні поняття та концепції, які не мають точного відповідника українською мовою. Використання цих термінів полегшує передачу точної інформації та сприяє ефективному спілкуванню та розумінню у професійному середовищі.

У підсумку, зрозуміння та використання запозичень у аграрному секторі стає важливим елементом професійного розвитку. Вони сприяють розширенню лексикону, використанню міжнародної термінології, впровадженню наукових досягнень та полегшують спілкування між фахівцями. Подальші дослідження у

цій галузі можуть допомогти ефективніше використовувати та розуміти запозичення, що сприятиме подальшому покращенню аграрного сектору та розвитку сільського господарства.

Термінологія в сфері землеробства відіграє критичну роль у забезпеченні точності та зрозумілості у фахових текстах. Аналіз синонімів та антонімів в цій термінології підкреслює необхідність вибору відповідного еквівалента для забезпечення чіткості та системності. Багатозначність термінології, хоча небажана, іноді виправдана як засіб мовної економії, який вимагає уважного аналізу контексту та семантичних перенесень.

Створення термінів у землеробській термінології використовує як морфологічний, так і неморфологічний словотвір. Зокрема, афіксація грає ключову роль у формуванні нових термінів, і уважний аналіз морфологічних особливостей допомагає знайти відповідні еквіваленти для точного перекладу термінів.

Особливі труднощі виникають у галузі фітопатології через образність, синонімічність та структурні відмінності між мовами. Це створює виклики для перекладачів, які повинні використовувати різноманітні перекладацькі стратегії, такі як транскодування, калькування та описовий переклад, для забезпечення належного розуміння спеціалізованої термінології.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість точності, системності та контекстуального розуміння у використанні та перекладі термінології землеробства. Врахування цих факторів сприяє ефективній комунікації та передачі наукової інформації у цій важливій галузі науки.

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архипенко Л.М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ – початку ХХІ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л.М.Архипенко. – К., 2005. – 20с.
2. Кочан І.М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д/ра філол. наук: спец. 10.02.01 / НАН України, Інститут української мови / І.М.Кочан. – К., 2006. – 39с.
3. Лотте Д.С. Питання запозичення та впорядкування іншомовних термінів та терміноелементів / Лотте Д.С. – М.: Наука, 1982. – 149с.
4. Мороховський О.М. Деякі питання теорії (іншомовних) запозичень / О.М.Мороховський // Мовознавство. – 1984. – № 1. – С. 19/25.
5. Степанюк О.В. Стилiстичні функції запозичень у поетичній творчості Л.Коостенко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.В.Степанюк. – К., 1997. – 20с.
6. Чурсіна Л.В. Словотвірна валентність основ французького походження в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Харківський державний ун/т / Л.В.Федорець. – Х., 1998. – 18с.
7. Haugen E. The analysis of linguistic borrowing / E.Haugen. – Language, 1950. – Vol. 26. – Nr 2 / 210/231.
8. Marty A. Untersuchungen zur Grundlegung der allgemeinen Grammatik und Sprachphilosophie / A.Marty. – Halle, 1908. 16. Richter E. Fremdwortkunde / E.Richter. – Leipzig, 1919. – 403 vol.
9. Борисова Л. І. Хибні друзі перекладача: Загальнонаукова лексика: Англійська мова: Навчальний посібник з науково-технічного перекладу / Л.І. Борисова. – М.: Тезаурус, 2002. – 212с.

10. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. І. Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 576 с.

11. NewScientist [Електронний ресурс].

12. Новий англо-український політехнічний словник: близько 125 000 термінів [Упоряд. В.В. Бутник; Відп. ред. О.П. Онуфрієнко]. – К.: Арії, 2008. – 704 с.

13. Discover Magazine [Електронний ресурс].

14. Кочерга О. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови / О. Кочерга. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 1390 с.

15. Сітко А. Синтаксичні особливості українського перекладу англійської науково-технічної та художньої літератури / А. Степаненко, А. Сітко // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: АграрМедіаГруп, 2015. – С. 293-297.

17. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад / А. Я. Коваленко. – Тернопіль: Вид-во Карп'юка, 2004. – 284 с.

18. Олійник А. Д. Англо-український глосарій термінів аграрної екології та екобіотехнології / А. Д. Олійник, Л. Л. Ритікова. – К.: Вид. центр НАУ, 2008.

19. Ритікова Л. Л. Специфіка перекладу англійських термінів біотехнології у текстах професійного спрямування / Л. Л. Ритікова. – с. 24–29.

20. Сліпович В. С. Курс перекладу / В. С. Сліпович. – Мн.: Тетра Системс, 2004. – 320 с.

21. Архипенко, І.М. «Аграрний сектор економіки» та «державна аграрна політика» як наукові поняття у структурі світогляду суб'єктів державного управління [Текст] / І.М. Архипенко // Держава і ринок. – 2012. – № 4. – С. 136-142.

22. Байло, Ю.В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект) [Текст] / Ю.В. Байло // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки. – 2013. – Книга 3. – С. 62–65.

23. Борисова, Л.І. Основні проблеми науково-технічного перекладу [Текст] / Л.І. Борисова. М.: МГУ, 2003. – 208 с.

24. Лантюхова, Н.Н. Термин: определение понятия и его сущностные признаки [Текст] / Н.Н. Лантюхова, О.В. Загоровская, Т.А. Литвинова // Вестник Воронежского института ГПС МЧС России. – 2013. – № 1 (6). – С. 42–45.

25. Ярцева, В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь [Текст] / В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685с.

26. Рожков, Ю.Г. Конститутивні характеристики наукового дискурсу [Текст] / Ю.Г. Рожков // Молодий вчений. – 2016. – № 12 (39). – С. 378–381

27. Сергеева, Г.А. Англomовні запозичення в українській правничій термінології [Текст]: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Г.А. Сергеева. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. – Харків, 2002. – 16 с.

28. Сидорук, Г. І. Аспектний переклад аграрних текстів [Текст] / Г.І. Сидорук. – К.: Інтерсервіс, 2016. – 496 с.

29. Шепітько, С. Компоненти наукового дискурсу [Текст] / С. Шепітько // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2010. – № 89 (5). – С. 164–167.

30. Essays in Terminology [Текст] / ed. by A. Rei. – Amsterdam : John Benjamins Publishing, 1995. – 223 p. M. Mazoyer, M. A history of world agriculture: From the Neolithic Age to the Current Crisis [Текст] / M. Mazoyer, L. Roudart. – London : Earthscan, 2006. – 526 p.

31. Mazoyer, M. A history of world agriculture: From the Neolithic Age to the Current Crisis [Текст] / M. Mazoyer, L. Roudart. – London : Earthscan, 2006. – 526 p.

32. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика : семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : [монографія] / Н. І. Бойко. – Ніжин : ТОВ Вид-во АспектПоліграф, 2005. – 552 с.

33. Аракін В. Д. Історія Англійської мови / В. Д. Аракін. – М.: Жива мова, 2001. – 158 с.

34. Войнова Е. А. Лексикологія сучасної англійської мови / Е. А. Войнова. – М. : 1991. – 283 с.

35. Гак В. Г. Мовозміни / В. Г. Гак. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1998. – 768 с.

36. Ільш Б. А. Історія англійської мови / Б. А. Ільш. – М. : ІЛІЯ, 1958. – 286 с.

37. Коломієць К. М. Новітні запозичення з англійської мови в німецькій суспільнополітичній лексиці / К. М. Коломієць // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки. – 2002. – № 2. – С. 1–4.

38. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов / І. В. Корунець. – Вінниця, 2003. – 438 с.

39. Костюченко Ю. П. Історія англійської мови : Елементарний курс / Ю. П. Костюченко. – К. : Рядянська школа, 1996. – [2-е вид., випр. і доп.]. – 427 с.

40. Русанівський В. М. Староукраїнська і слов'яноноруська мови на тлі розвитку інших слов'янських літературних мов / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1997. – № 1. – С. 390.

41. Карабан В.І. Посібник- довідник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. Частина II. – К.: Tempus, 1997. – 250 с.

42. Карабан В.І. Переклад з української мови на англійську мову. Навчальний посібник-довідник для студентів вищих закладів освіти. – В.: Нова книга, 2003. – 608 с.

43. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.

44. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

45. Колодійчук В.Д. Кривенко А.І., Шушківська Н.І. Практикум із сільськогосподарської фітопатології : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 232 с.

46. Переклад термінів. Актуальные проблемы перевода. Филологические науки веб-сайт. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Philologia/68479.doc.htm (дата звернення: 10.03.2021).

47. Словник-довідник з фітопатології / Пересипкін В.Ф. та ін. ; за ред. В.Ф. Пересипкіна. Київ: Урожай, 1985. 200 с.

48. A bacterial disease of the sugar beet. International Journal of Plant Sciences : веб-сайт. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/327893> (Last accessed: 02.03.2021).

49. Koch L.W., Hilderbrand A.A. An occurrence of a gummosis of sugar beets in Ontario. Plant disease reporter, 1952. Vol. 36. № 5. P.196 – 197. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=MMZDAQAAMAAJ&pg=PA196&pg=PA196&dq=gummosis+of+beets&source=bl&ots=ZwjqpUBijm&sig=ACfU3U1>

NdMOMaroj7Hb8WfrNVtnlYpprow&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKewiO6rvv_aPpAhWQoposKHcq5CVYQ6AEwAHoEGAgQAQ#v=onepage&q=gummosis%20of%20beets&f=false (Last accessed: 04.03.2021).

50. Plant Pathology. Master Gardener : веб-сайт URL: <https://cmg.extension.colostate.edu/Gardennotes/331.pdf> (Last accessed: 04.03.2021).

51. Wheat Diseases and Pests: A Guide for Field Identification (2nd Edition) / Duveiller E. et al. Mexico : CIMMYT, 2012. 138 p. 14. Walker J.C. Plant Pathology, edited by R.A. Brink. New York : McGraw-Hill Book Company, 1950. 685 p.

52. Kazymyra, Z. I. (2001). English professional terminology proficiency as the means of world Ukrainian experts recognition. Natsionalnyi universytet "Lvivs'ka politechnika". Retrieved from: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/8910/1/18> [in Ukrainian].

53. Dictionary ABYY Lingvo. Retrieved from: <https://www.lingvolive.com/en-us> [in Ukrainian].

54. Osadcha U. V. (2012). Character of ostrich aperiodicity and mortality. Visnyk SNAU. Retrieved from:

http://visnyk.snau.edu.ua/sample/files/snau_2012_12_tvaryn_21/JRN/19

[in

Укрaїнaн].

55. Zuyenko, N. O. (2017). Peculiarities of animal husbandry professional language translation. Molodyi vchenyi. P. 94 [in Ukrainian].

56. Phytopathology® Published by The American Phytopathological Society.

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП Укрaїнaн

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ДОДАТКИ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

What Is Phytopathology or Plant Pathology?

The Study of Plant Disease

Using Plant Pathology to Grow Better Plants

Plant pathology is an interdisciplinary science that includes knowledge of botany, microbiology, crop science, soil science, ecology, genetics, biochemistry, molecular biology, and physiology. Most plant pathologists have master's and doctoral degrees and are employed by colleges and universities, state and federal government agencies, industrial firms, international institutes, and as private practitioners. See our Careers In Plant Pathology area for more information on the exciting and changing field of plant pathology.

Understanding and Managing Plant Diseases

Plant diseases are caused by living organisms (called pathogens), such as fungi, bacteria, viruses, nematodes, phytoplasmas, protozoa, and parasitic plants; and by nonliving agents, such as air pollutants, nutrient imbalances, and various environmental factors.

New diseases and changes in existing pathogens remain a constant threat to our forests, food and fiber crops, and landscape plants.

Development of new and innovative ways to control plant diseases is a constant challenge for plant pathologists. Plant diseases may be managed by altering the host plant, the pathogen, and/or the environment. Examples include growing resistant plant varieties, planting pathogen-free seed or stock, applying a biological control agent, modifying environmental conditions to decrease disease, and using plant medicines that inhibit or kill the pathogen without harming the plant or the environment.

НУБІП України